ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୀତାସାର

ଓ

ସପ୍ତଶ୍ଳୋକୀ ଗୀତା ।

ଗଙ୍ଗା ସହସ୍ର ନାମ ।

କଟକ ବାଲୁବଜାର ନବାସୀ
ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ରଥଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ।

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ।

PRINTED BY S. N. MOHAMMAD OF SHAIKHBAZAR
AT THE EDWARD PRESS, NAYASARAK
CUTTACK.
1910.

ମୂଲ୍ୟ ୦ • ୵୨

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୀତାସାର

ଓ

ସପ୍ତଶ୍ଳୋକୀଗୀତା ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଓଁକାରସ୍ୟ ଚ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ରୂପଂ ସ୍ଥାନଂ ତଥାକ୍ଷରଂ ।
ତତ୍ସର୍ବଂ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି ବ୍ରୂହି ମେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ୧ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହିଲେ, ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଓଁକାରର ମାହାତ୍ମ୍ୟ, ତାହାର ସ୍ୱରୂପ, ଏବଂ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ତାହାର ସ୍ଥିତି ଓ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରରେ ତାହାର ସୃଷ୍ଟି ଏହି ସମସ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଉଅଛି, ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଆମ୍ଭ ନିକଟରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତୁ । ୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ସାଧୁ ପାର୍ଥ ମହାବାହୋ ଯନ୍ମାଂ ତ୍ୱଂ ପରିପୃଚ୍ଛସି ।
ବିସ୍ତରେଣ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ତନ୍ମେ ନିଗଦତଃ ଶୃଣୁ । ୨ ।

ଅର୍ଥ—ଭଗବାନ କହିଲେ, ସାଧୋ ପାର୍ଥ । ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ପୃଚ୍ଛା କଲ ବିସ୍ତାର ରୂପରେ ତାହା ଆମ୍ଭେ କହୁଅଛୁଁ ଶ୍ରବଣ କର । ୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପୃଥିବ୍ୟାମଗ୍ନିର୍ଋଗ୍ୱେଦୋ ଭୂରିତ୍ୟେବ ପିତାମହଃ ।
ଅକାରେ ତୁ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୩ ।

ଅର୍ଥ—ପ୍ରଣବର ପ୍ରଥମ ଅଂଶ ଅକାର ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ବହ୍ନି, ଋଗ୍ବେଦ, ଭୂ, ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମା ଏହିମାନେ କେବଳ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହନ୍ତି ।୩

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଂ ଯଜୁର୍ବାୟୁର୍ଦେବୋ ବିଷ୍ଣୁ ସନାତନଃ ।
ଉକାରେ ତୁ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ଦ୍ୱିତୀୟେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୪ ।

ଅର୍ଥ—ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଣବାଂଶ ଉକାର ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ, ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ, ଯଜୁର୍ବେଦ, ବାୟୁ, ଶିବ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ମଧ୍ୟ ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଦିବସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସାମବେଦଃ ସ୍ୱରତ୍ୟେବ ମହେଶ୍ୱରଃ ।
ମକାରେ ତୁ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ତୃତୀୟେ ପ୍ରଣବାଂଶକେ । ୫ ।

ଅର୍ଥ—ତୃତୀୟ ପ୍ରଣବାଂଶ ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଗଗନବିହାରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ସାମବେଦ, ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ସଦାଶିବ ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଲୟପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକାରୋ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣଃ ସ୍ୟାଦୁକାରଃ କୃଷ୍ଣ ଉଚ୍ୟତେ ।
ମକାରଃ ଶୁକ୍ଲବର୍ଣ୍ଣୋ ଭସ୍ମି ବର୍ଣ୍ଣଃ ସିଦ୍ଧିରୁଚ୍ୟତେ । ୬ ।

ଅର୍ଥ—ଅକାରର ଆକୃତି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, ଉକାରର ଆକୃତି କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମକାରର ଆକୃତି ଶୁକ୍ଲବର୍ଣ୍ଣ ଜାଣିବ । ଏହି ତିନି ବର୍ଣ୍ଣ ଏକତ୍ର ହେଲେ ସିଦ୍ଧି ଘଟେ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକାରଃ ପୀତବର୍ଣ୍ଣସ୍ତୁ ରଜୋଗୁଣ ସମୁଦ୍ଭବଃ ।
ଉକାରଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକଃ ଶୁକ୍ଳୋ ମକାରଃ କୃଷ୍ଣତା ସମଃ । ୭ ।

ଅର୍ଥ—ରଜୋଗୁଣରୁ ଜାତ ଅକାର ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣାବଲମ୍ବୀ ଉକାର ଶୁକ୍ଲବର୍ଣ୍ଣ, ଏବଂ ମକାର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଜାଣିବ । ୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକାରେ ତୁ ଉକାରେ ତୁ ମକାରେ ତୁ ଧନଞ୍ଜୟ !
ଇଦମେକଂ ସୁବିଜ୍ଞେୟଂ ଓମିତି ଜ୍ୟୋତିରୂପକଂ । ୮ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ପାର୍ଥ ! ଅକାର, ଉକାର, ଏବଂ ମକାରରେ ଜ୍ୟୋତି-ସ୍ୱରୂପ ଓଁ ଏହିପଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତ୍ରିସ୍ଥାନଞ୍ଚ ତ୍ରିମାତ୍ରଂ ଚ ତ୍ରିବ୍ରହ୍ମ ତ୍ରିତୟାକ୍ଷରଂ ।
ତ୍ରିମାତ୍ରାର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରଞ୍ଚ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ । ୯ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ତ୍ରିସ୍ଥାନ ତ୍ରିମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତିନିବେଦ ଯୁକ୍ତ ଓ ତିନି ଅକ୍ଷର ଯୁକ୍ତ ତିନି ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ଓଁକାର ସ୍ୱରୂପ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜାଣେ ସେ ବେଦବିତ୍ । ୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯୋନିବୀଜଂ ମହାବୀଜଂ ବୀଜରୂପଂ ବୀଜମନ୍ତ୍ରିତଂ ।
ତ୍ରିମାତ୍ରୋ ଦଶମାତ୍ରେଣ ପ୍ରଣବଂ ଚ ବିଶେଷତଃ । ୧୦ ।

ଅର୍ଥ—ବୀଜରୂପୀ ବୀଜମନ୍ତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରିତ ମହାବୀଜ ସ୍ୱରୂପ ଏହି ପ୍ରଣବ ତ୍ରିମାତ୍ରା ବା ଦଶମାତ୍ରାରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲେ ବିଶେଷ ଫଳଦାୟକ ହୁଏ । ୧୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଷ୍ଟମଂ ଚ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାରଂ ତ୍ରିସ୍ଥାନଂ ପଞ୍ଚଦେବତା ।
ସର୍ବଷ୍ଟୋରୁଦ୍ଭବଂ ବୀଜଂ କେଚିଦ୍ବିଦ୍ୟାଚିଦତ୍ୟଥୌ । ୧୧ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ଅଷ୍ଟମ ମାତ୍ରା ଚତୁର୍ଦ୍ଧାର ବିଶିଷ୍ଟ, ପଞ୍ଚମ ଦେବତା ଏହାର ତିନିଗୋଟି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁଠାରୁ ଏହି ବୀଜର ଉତ୍ପତ୍ତି; ଏହାକୁ କେହି ବିଦ୍ୟା କହନ୍ତି କେହି ବା ଚିତ୍ତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନ କରିଅଛନ୍ତି । ୧୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଓଁକାର ପ୍ରଭବା ଦେବା ଓଁକାର ପ୍ରଭବାଃ ସ୍ୱରାଃ ।
ଓଁକାର ପ୍ରଭବଂ ସର୍ବଂ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଂ ସଚରାଚରଂ । ୧୨ ।

ଅର୍ଥ—ଓଁ କାରରୁ ଦେବଗଣଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି, ଆଉ ସ୍ୱର

ସବୁ ଓଁକାରରୁ ଜାତ, ସଚରାଚର ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଏହି ଓଁ କାରରୁ ସମ୍ଭୂତ ହୋଇଅଛି । ୧୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପାଦସ୍ଥୋସ୍ତୁ ତଳଂ ବଦ୍ଧାଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ବିତଳଂ ତଥା ।
ସୁତଳଂ ଜଂଘଦେଶେ ତୁ ଗୁଲ୍ଫଦେଶେ ରସାତଳଂ । ୧୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଓଁକାରର ପାଦମୂଳରେ ତଳ ଅବସ୍ଥିତ କରଅଛି ତାହାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ବିତଳ ରହିଅଛି । ଜଙ୍ଘା ଦେଶରେ ସୁତଳ ଓ ଗୁଲ୍ଫ ଅର୍ଥାତ ଗୋଇଠିରେ ରସାତଳ ରହିଅଛି । ୧୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତଳାତଳଂ ଚୈତୁଦେଶେ ଗୁହ୍ୟଦେଶେ ମହାତଳଂ ।
ପାତାଳଂ ସନ୍ଧିଦେଶେ ତୁ ସପ୍ତମଂ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଂ । ୧୪ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଓଁକାରର ଉରୁଦେଶରେ ତଳାତଳ ରହିଅଛି ଓ ଗୁହ୍ୟ ଦେଶରେ ମହାତଳ ଏବଂ ସନ୍ଧି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପାତାଳ ଏହିରୂପ ସପ୍ତ ପାତାଳ ଅବସ୍ଥିତ କରିଅଛନ୍ତି । ୧୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଭୂର୍ଲୋକଂ ନାଭିଦେଶସ୍ଥଂ ଭୁବର୍ଲୋକଂ ଚ କୁକ୍ଷିଗଂ ।
ହୃଦସ୍ଥଂ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକଂ ଚ ମହର୍ଲୋକଂ ଚ ବକ୍ଷସି । ୧୫ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ନାଭିଦେଶରେ ଭୂର୍ଲୋକ, କୁକ୍ଷି ଦେଶରେ ଭୁବର୍ଲୋକ, ହୃଦସ୍ଥରେ ସ୍ୱର୍ଲୋକ ଓ ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ମହର୍ଲୋକ ରହିଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଜନଲୋକଂ ଚ କଣ୍ଠସ୍ଥଂ ତପୋଲୋକଂ ମୁଖେ ସ୍ଥିତଂ ।
ସତ୍ୟଲୋକଂ ଚ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନିସ୍ଥଂ ଭୁବନାନି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ । ୧୬ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର କଣ୍ଠଦେଶରେ ଜନଲୋକ ରହିଅଛି, ମୁଖରେ ତପୋଲୋକ ଅଛି, ମସ୍ତକରେ ସତ୍ୟଲୋକ ଅଛି, ଏହିପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନ ଏହି ପ୍ରଣବରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛନ୍ତି । ୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହୃଦ ପ୍ରାଣୋ ବସେନ୍ନିତ୍ୟମପାନୋ ଗୁହ୍ୟମଣ୍ଡଳେ ।
ସମାନୋ ନାଭିଦେଶସ୍ଥ ଉଦାନଃ କଣ୍ଠଦେଶକଃ । ୧୭ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ପ୍ରଣବର ହୃଦୟରେ ସର୍ବଦା ପ୍ରାଣବାୟୁ ବାସ କରେ, ଅପାନ ବାୟୁ ଗୁହ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ବାସ କରେ, ସମାନ ବାୟୁ ନାଭିଦେଶରେ ଥାଏ, ଉଦାନ ବାୟୁ କଣ୍ଠଦେଶରେ ଥାଏ । ୧୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବ୍ୟାନଃ ସର୍ବଶରୀରସ୍ଥଃ ପ୍ରଧାନାଶ୍ଚେତି ବାୟବଃ ।
ଓଁ ମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ହୃତ୍‌ପଦ୍ମାନ୍ତର ସଂସ୍ଥିତଂ । ୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ବ୍ୟାନବାୟୁ ଏହି ଓଁକାରର ସର୍ବ ଶରୀରରେ ବାସ କରିଥାଏ ଏହିପରି ପ୍ରଧାନ ୨ ବାୟୁ ସକଳ ଓଁକାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଓଁ ଏହି ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମମନ୍ତ୍ର, ସର୍ବଦା ହୃଦୟପଦ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରିଥାଏ । ୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ମାତ୍ସମଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟଂ ସର୍ବାଙ୍ଗେ ପରମେଶ୍ୱରଂ ।
ଧୃତିରଗ୍ନି ର୍ମନୋଯୂପଂ ସନ୍ତୋଷଃ ସମିଧଃ ସ୍ମୃତାଃ । ୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ହେତୁରୁ ସର୍ବଦା ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବ । ସେହି ଅଭ୍ୟାସରୂପ ଯଜ୍ଞରେ ଧାରଣାରୂପ ଅଗ୍ନିକୁ ସ୍ଥାପନ କରି ମନୋରୂପ ଯୂବକାଷ୍ଠ ପୋତି ସନ୍ତୋଷରୂପ ସମିଧକୁ ପକାଇବ । ୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପଶୂନ୍ ହତ୍ୱା ଆତ୍ମା ଜୁହୁତି ଦୀକ୍ଷିତଃ ।
ଆତ୍ମାନମରଣିଂ କୃତ୍ୱା ପ୍ରଣବଂ ଚୋତ୍ତରାରଣିଂ । ୨୦ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଯଜ୍ଞରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରୂପ ପଶୁଗଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ଆତ୍ମାକୁ ଅରଣି ରୂପରେ ଓଁ ପ୍ରଣବକୁ ଉତ୍ତରାରଣି

ରୂପରେ ଅନ୍ୱେଷିତ କରି ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ପ୍ରଣବର ଅନୁଶୀଳନ ପୂର୍ବକ ଆତ୍ମାର ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରେ । ୨୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହ୍ରସ୍ୱୋ ଦହତି ପାପାନି ଦୀର୍ଘୋ ମୋକ୍ଷପ୍ରଦାୟକଃ ।
ଇଡ଼ାୟାଂ ବାୟୁ ମାରୋପ୍ୟ ପୂରୟିତ୍ୱୋଦରଂ ତଥା । ୨୧ ।

ଅର୍ଥ—ଏହିପରି ଅଭ୍ୟାସ ବଳରେ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରନ କଲେ ଯେତେ ବେଳେ ପ୍ରଣବାଗ୍ନି କ୍ଷୀଣ ହୋଇଯାଏ ତେତେବେଳେ ପାପ ସମୂହ ଦଗ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ଯେବେ ପ୍ରବଳ ହୁଏ ତେବେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରଦାନ କରେ କିନ୍ତୁ ଇଡ଼ା ନାଡ଼ିରେ କ୍ରମେ୨ ବାୟୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଉଦରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ୨୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଧ୍ୟାୟୁଂସ୍ତଂ ରେଚୟେତ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ ଶନୈଃ ପିଙ୍ଗଳୟା ପୁନଃ ।
ଇଡ଼ାପିଙ୍ଗଳୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ସୁଷୁମ୍ନା ସୂକ୍ଷ୍ମରୂପିଣୀ । ୨୨ ।

ଅର୍ଥ—ତତ୍ପରେ କ୍ରମେ ପିଙ୍ଗଳା ନାଡିର ସାହାଯ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର ଧ୍ୟାନ କରି କୁମ୍ଭକ କରି ପୁଣି ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡିରେ ବାୟୁକୁ ବାହାର କରିଦେବ । ଇଡ଼ା ଓ ପିଙ୍ଗଳା ଏ ଦୁଇନାଡି ମଧ୍ୟରେ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ି ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପରେ ଥାଏ । ୨୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପୂରିତା ପ୍ରଣବେନୈବ ଆତ୍ମଧ୍ୟାନପରାୟଣଃ ।
ପ୍ରାଣାୟାମଃ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା ଚତୁର୍ମୁଖଃ । ୨୩ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆତ୍ମଧ୍ୟାନ ପରାୟଣ ହୁଏ ସେ,ଏହିରୂପ ପ୍ରଣବର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ,ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁ ପ୍ରାଣାୟାମ କଥା ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣିଲ ସେ ଚତୁର୍ମୁଖ ପରମାତ୍ମା ପରମବ୍ରହ୍ମ ଜାଣିବ । ୨୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବ୍ରହ୍ମା ତୁ ପୂରକୋ ଜ୍ଞେୟଃ କୁମ୍ଭକୋ ବିଷ୍ଣୁରୁଚ୍ୟତେ ।
ରେଚକସ୍ତୁ ମହାଦେବଃ ପଶ୍ଚାପୂରତରଃ ଶିବଃ । ୨୪ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ପୂରକ ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲି ଜାଣିବ, କୁମ୍ଭକ ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ନାମରେ କଥିତ ହୋଇଅଛି, ରେଚକକୁ ମହାଦେବ ବୋଲି ଜାଣିବ । ପଶ୍ଚାତ୍ ସେହି ପ୍ରାଣାୟାମ ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ହୁଏ ।୨୪

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଅକ୍ଷରାଣି ଚ ମାତ୍ରାଣି ସର୍ବେ ବିନ୍ଦୁ ସମାଶ୍ରିତାଃ ।
ବିନ୍ଦୁଂ ଭିନତ୍ତି ଯୋନାଦଃ ସ ନାଦଃ କେନ ଭିଦ୍ୟତେ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହିଲେ ଅକ୍ଷର ଆଉ ମାତ୍ରା ଏ ସବୁ ବିନ୍ଦୁର ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରେ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ବିନ୍ଦୁକୁ ଭେଦ କରି ନାଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ, ସେହି ନାଦକୁ କିଏ ଭେଦ କରେ ତାହା କହନ୍ତୁ ।୨୫।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଓଁକାରଧ୍ୱନିନାଦେନ ବାୟୁଃ ସଂହରଣାତ୍ମକଃ ।
ମୁଖ ନାସିକୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ବାୟୁଃ ସଂଚରଣୋଦ୍ଗତଃ । ୨୬ ।

ଅର୍ଥ—ଭଗବାନ କହିଲେ ଯେ ବାୟୁ ମୁଖ ଓ ନାସିକାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସଞ୍ଚାରିତ ହୁଏ ସେହି ବାୟୁ ଓଁକାରଧ୍ୱନି ନାଦ ନିବନ୍ଧନ ସଂହାର ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରେ । ୨୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନିରାଲମ୍ବଂ ସମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଯତ୍ର ନାଦୋ ଲୟଂ ଗତଃ ।
ଅନାହତସ୍ୟ ଶବ୍ଦସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଶବ୍ଦସ୍ୟ ଯୋ ଧ୍ୱନିଃ । ୨୭ ।

ଅର୍ଥ—ବାୟୁର ଆଲମ୍ବ ଅର୍ଥାତ୍ ଶୂନ୍ୟ, ସେହି ସ୍ଥାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

ଯେଉଁ ନାଦ ଉଠେ ସେ ଲୟରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ । ଅନାହତ ଶବ୍ଦର ଯେ ନାଦ ସେହ ଧ୍ୱନପଦବାଚ୍ୟ । ୧୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଧ୍ୱନେରନ୍ତର୍ଗତଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ଜ୍ୟୋତିରନ୍ତର୍ଗତଂ ମନଃ ।
ତନ୍ମନୋ ବିଲୟଂ ଯାତି ତଦ୍ୱିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ । ୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ଜ୍ୟୋତି ଧ୍ୱନିର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ମନ ଜ୍ୟୋତିର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ସେହ ମନ ବିଲୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପରମପଦକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।୧୮

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତତ୍ପଦଂ ପରମଂଧ୍ୟାନଂତଦ୍ଧ୍ୟାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ଉଚ୍ୟତେ ।
ନାଭିମୂଲେ ସ୍ଥିତଂ ପଦ୍ମଂ ନାଳଂ ତସ୍ୟ ଦଶାଙ୍ଗୁଳଂ । ୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ ପରମଧ୍ୟାନ, ସେହ ଧ୍ୟାନକୁ ବ୍ରହ୍ମକହନ୍ତି । ଆଉ ଜୀବମାନଙ୍କର ନାଭିମୂଳରେ ଦଶାଙ୍ଗୁଳ ପରିମିତ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମ ନାଡ଼ ଅଛୁ । ୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କୋମଳଂ ତସ୍ୟ ତନ୍ନାଳଂ ନିମ୍ନପଦ୍ମମଧୋମୁଖଂ ।
କଦଳୀପୁଷ୍ପସଂକାଶଂ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ସୁନିର୍ମଳଂ । ୨୦ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାର ସେହ ନାଡ଼ ଅତି କୋମଳ, ତାହାର ନିମ୍ନରେ ପଦ୍ମ ଅଛୁ ଏବଂ ସେ ଅଧୋମୁଖ, କଦଳୀ ପୁଷ୍ପ ସଦୃଶ ଆଉ ସୁନିର୍ମଳ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରର କାନ୍ତିପରି ରମଣୀୟ ଅଟେ । ୨୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହୃଦି ସ୍ଥିତଂ ପଙ୍କଜମଷ୍ଟପତ୍ରଂ ସକର୍ଣ୍ଣିକଂ କେଶରମଧ୍ୟନାଳଂ ।
ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାତ୍ରଂ ମୁନୟୋ ବଦନ୍ତି ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରଧାନଂ ।

ଅର୍ଥ—ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟଦଳ ପଦ୍ମ ଅଛୁ ସେ କର୍ଣ୍ଣିକାର ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ତାହାର କେଶରର ମଧ୍ୟଭାଗ ଲକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, ଓ ଅକାର ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ

ମାତ୍ର ଅଟେ । ଏହାକୁ ମୁନିମାନେ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷ ବିଷ୍ଣୁ ବୋଲି ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି । ୩୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଶାଳଦଳସମ୍ପନ୍ନଂ ସୁପ୍ରଭଂ ତତ୍ସୁନିର୍ମଳଂ ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟଂ ଜ୍ଞାନଂ ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ । ୩୨ ।

ଅର୍ଥ—ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣିର ଅନ୍ତଃକରଣରେ ବିଶାଳ ଦଳ ଭୂଷିତ ଉତ୍ତମପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ, ସୁନିର୍ମଳ, ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦମୟ ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହୁଏ ସେତେ-ବେଳେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପରମପଦ ଲାଭ ହୁଏ । ୩୨।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଦୁର୍ବିଜ୍ଞେୟଂ ଦୁରାରାଧ୍ୟଂ ଦୁଃଖଗମ୍ୟଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ଅଧୋମୁଖଂ ଯଥା ଗତ୍ୱା ହୃଦୟଂ କେନ ଗଚ୍ଛତି । ୩୩ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହିଲେ ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଦୁର୍ବିଜ୍ଞେୟ, ଦୁରାରାଧ୍ୟ ଦୁଃଖଗମ୍ୟ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ କାହିଁକି ପ୍ରବେଶ କରେ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଇଡାୟାଂ ବାୟୁମାକୃଷ୍ୟ ପୂରତୋଦରସଂସ୍ଥିତଃ ।
ତତୋଽଗ୍ନି ଦେହମଧ୍ୟସ୍ଥଂ ଧ୍ୟାୟେତ୍ତମବମୀଯୁତଂ । ୩୪ ।

ଅର୍ଥ—ଭଗବାନ୍ କହିଲେ ଯୋଗୀ ପ୍ରଥମ ଇଡାନାଡୀରେ ବାୟୁକୁ ଆକର୍ଷଣ କରି ଉଦରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିବ । ତପରେ ଅଗ୍ନିଦେହ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁରୁଷକୁ ଧ୍ୟାନ କରିବ । ୩୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ହଂପଞ୍ଚ ବିଧିସଂଯୁକ୍ତଂ ବହ୍ନିମଣ୍ଡଳମଧ୍ୟଗଂ ।
ଧ୍ୟାୟେଦ୍ବୃଦ୍ଧିଃ ଯଃ ପଶ୍ଚାଦନ୍ତଃ ପିଙ୍ଗଳୟା ପୁନଃ । ୩୫ ।

ଅର୍ଥ -କ୍ରମେ ଯଥାବିଧି ହଂସମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ବହ୍ନିମଣ୍ଡଳ

ମଧ୍ୟଗତ ପଦାର୍ଥକୁ ଚିନ୍ତା କରିବ । ତତ୍ପରେ ପୁନର୍ବାର ପିଙ୍ଗଳା ନାଡିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ତଃବୃତ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ୩୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତତଃ ପିଙ୍ଗଳୟା ପୂର୍ବଂ ନାମ ଦକ୍ଷିଣୟା ସୁଧୀଃ ।
ଅଧୋମୁଖନ୍ତୁ ହୃତ୍ପଦ୍ମଂ ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ପ୍ରଣବେନ ତୁ । ୩୬ ।

ଅର୍ଥ ତଦନନ୍ତର ସୁଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପିଙ୍ଗଳା ନାଡୀର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୂର୍ବ ଆଉ ଦକ୍ଷିଣ ସ୍ଥିତ ନାଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ବାମ ଭାଗରେ ଅଧୋମୁଖସ୍ଥିତ ହୃଦୟପଦ୍ମକୁ ପ୍ରଣବଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଧୃତ କରିବ । ୩୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗତ୍ୱାତୁ ପଦ୍ମକୋଷାନ୍ତଂ ଵକର୍ଷୈର୍ଦ୍ଧ୍ୟାହୃତଂ ପୁନଃ ।
ତତଃ ପଶ୍ଚାଦ୍ଭବେତ୍ପଦ୍ମଂ ସର୍ବଗାତ୍ରେ ସୁଖାବହଂ । ୩୭ ।

ଅର୍ଥ—ଏହାପରେ ପଦ୍ମକୋଷର ଅଭ୍ୟନ୍ତରକୁ ଯାଇ ଆକର୍ଷଣ ପୂର୍ବକ ପୁନର୍ବାର ବ୍ୟାହୃତ କ୍ରିୟାର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ । ତତ୍ପଶ୍ଚାତ୍ ସମସ୍ତ ଶରୀରରେ ସେହି ପଦ୍ମ ସୁଖକର ହେବ । ୩୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଷ୍ଟପତ୍ରଂ ତୁ ହୃତ୍ପଦ୍ମଂ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ କେଶରଂ ତଥା ।
ଅଷ୍ଟପତ୍ରସ୍ଥିତଂ ଧ୍ୟାୟେଦିନ୍ଦ୍ରାଦ୍ୟା ଦଶ ଦେବତାଃ । ୩୮ ।

ଅର୍ଥ—ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର ହୃଦୟରେ ବତିଶଟି କେଶର ଓ ଆଠଗୋଟି ପତ୍ରଯୁକ୍ତ ଯେଉଁ ପଦ୍ମ ଅଛି ସେହି ପଦ୍ମର ଆଠଗୋଟି ପତ୍ରସ୍ଥିତ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦଶଗୋଟି ଦେବତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଓ ପୂଜା କରିବ । ୩୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟଗତୋ ଭାନୁର୍ଭାନୋର୍ମଧ୍ୟେ ଗତଃ ଶଶୀ ।
ଶଶି ମଧ୍ୟଗତୋ ବହ୍ନିର୍ବହ୍ନି ମଧ୍ୟଗତା ପ୍ରଭା । ୩୯ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ପଦ୍ମର ମଧ୍ୟଗତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ

ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉଦୟ ହେବ । ତତ୍ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଅଗ୍ନିର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପ୍ରଭା ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ହେବ । ୩୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପ୍ରଭାମଧ୍ୟଗତଂ ପୀଠଂ ନାନାରତ୍ନ ପ୍ରବେଷ୍ଟିତଂ ।
ଅନେକ ରତ୍ନସଂକୀର୍ଣ୍ଣଂ ଜ୍ୱଲନାର୍କସମପ୍ରଭଂ । ୪୦ ।

ଅର୍ଥ — ସେହି ପ୍ରଭାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ନାନାବିଧ ରତ୍ନସମାକୀର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ପୀଠ ଅଛି, ସେହି ପୀଠର ପ୍ରଭା ରତ୍ନରାଶିର କାନ୍ତି, ଅଗ୍ନିକଣା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ । ୪୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତଂ ଦେବଂ ନାରାୟଣ ମନାମୟଂ ।
ଶ୍ରୀବତ୍ସକୌସ୍ତୁଭୋରସ୍କଂ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷମଚ୍ୟୁତଂ । ୪୧ ।

ଅର୍ଥ — ସେହି ପୀଠ ପ୍ରଭାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ନିରାମୟ ଦେବଦେବ ନାରାୟଣ ଅବସ୍ଥାନ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଓ କୌସ୍ତୁଭମଣିରେ ଶୋଭାପାଏ, ଏବଂ ଚକ୍ଷୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପୁଣ୍ଡରୀକ ତୁଲ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଓ ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ୪୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଭୂଷଣଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମେବ ଚ ।
ଧନୁଶ୍ଚୈବ ତୁ ବାଣାଦ ଅଷ୍ଟବାହୁଧରଂ ହରିଂ । ୪୨ ।

ଅର୍ଥ — ତାହାଙ୍କର ହସ୍ତରେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ଓ ପଦ୍ମ ଅଛି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଲଙ୍କାରରେ ତାହାଙ୍କ ଶରୀର ଅଳଙ୍କୃତ ହୋଇଅଛି, ତାହାଙ୍କର ଆଠଗୋଟି ବାହୁ, ସେହି ବାହୁମାନଙ୍କରେ ଶର ଧନୁ ପ୍ରଭୃତି ଅସ୍ତ୍ର ଶୋଭା ପାଏ ଓ ସେ ହରି ନାମରେ ପରିଚିତ । ୪୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପଦ୍ମକିଞ୍ଜଳ୍କସଂକାଶଂ ତପ୍ତକାଞ୍ଚନସନ୍ନିଭଂ ।
ଶୁଦ୍ଧସ୍ଫଟିକସଂକାଶଂ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତସମପ୍ରଭଂ । ୪୩ ।

ଅର୍ଥ— ତାହାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ମର କେଶର ଓ ତପ୍ତକାଞ୍ଚନ ତୁଲ୍ୟ ସୁନିର୍ମଳ । ଦେହର ଲାବଣ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧସ୍ଫଟିକ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ମଣି ତୁଲ୍ୟ ଅତି ସୁନ୍ଦର ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟକୋଟି ପ୍ରତୀକାଶଂ ଚନ୍ଦ୍ରକୋଟି ସୁଶୀତଳଂ ।
କେୟୂରନୂପୁରୈର୍ପଦଭ୍ୟାଂ କଟିସୂତ୍ରଞ୍ଚ ନିର୍ମଳଂ । ୪୪ ।

ଅର୍ଥ—ତାଙ୍କ ଶରୀରର ତେଜ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ତୁଲ୍ୟ, ଏବଂ ଶୀତଳତା କୋଟି ଚନ୍ଦ୍ରତୁଲ୍ୟ । ଆଉ ତାହାଙ୍କର ଚରଣଯୁଗଳ ନୂପୁର ଓ କେୟୂରରେ ଶୋଭା ପାଏ ଏବଂ ସୁନିର୍ମଳ କଟିଦେଶରେ କଟିସୂତ୍ର ଥିବାରୁ ଅତିସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

କୃତେ ଶ୍ୱେତଂ ହରିଂ ବଦ୍ୟାତ୍ତ୍ରେତାୟାଂ କାଳବର୍ଣ୍ଣକଂ ।
ଦ୍ୱାପରେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣଞ୍ଚ କାଳବର୍ଣ୍ଣଂ କଲୌ ଯୁଗେ । ୪୫ ।

ଅର୍ଥ—ସେହି ହରିଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ, ତ୍ରେତା ଯୁଗରେ କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ, ଦ୍ୱାପରଯୁଗରେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଓ କଳିଯୁଗରେ କୃଷ୍ଣ-ବର୍ଣ୍ଣ ଜାଣିବ । ୪୫ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଶୁଦ୍ଧଂ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ନିରାକାରଂ ନିର୍ବିକଳ୍ପଂ ନିରଞ୍ଜନଂ ।
ଅପ୍ରମେୟ ମଜଂ ଦେବଂ ତଂ ବଦ୍ୟାତ୍ପୁରୁଷୋତ୍ତମଂ । ୪୬ ।

ଅର୍ଥ—ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ନିରାକାର, ନିର୍ବିକଳ୍ପ, ନିରଞ୍ଜନ, ଅପ୍ରମେୟ, ଅଜ, ଦେବଦେବ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବୋଲି ଜାଣିବ । ୪୬ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ତେନାଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତିସଂଯୋଗେନର୍ଧୂମଂ ଜ୍ୟୋତିରୂପକଂ ।
କାରଣଂ ହେତୁନିର୍ବାଣଂ ହେତୁସାଧନ ବର୍ଜିତଂ । ୪୭ ।

ଅର୍ଥ—ଅଗ୍ନି ବର୍ତ୍ତି ସଂଯୋଗରେ ଯେପରି ନିର୍ଧୂମ ଜ୍ୟୋତି ଉଠେ ସେହିପରି ଯୋଗବହ୍ନି ଦ୍ୱାରା ତାହାଙ୍କର ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଅଧିକ କଣ କହିବୁଁ ସେ ନିର୍ବାଣର ହେତୁ ଓ କାରଣ, ଏବଂ ହେତୁ ସାଧନ ବର୍ଜ୍ଜିତ । ୪୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅମାତ୍ର ଶବ୍ଦରହିତଂ ସ୍ୱରବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଜ୍ଜିତଂ ।

ନାଦବିନ୍ଦୁକଳାତୀତଂ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ । ୪୮ ।

ଅର୍ଥ —ସେ ମାତ୍ରାଶୂନ୍ୟ, ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ, ସ୍ୱର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଜ୍ଜିତ, ନାଦ ବିନ୍ଦୁ ଏବଂ କଳାର ଅତୀତ, ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ଜାଣେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ବେଦ-ବିତ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ବେଦଜ୍ଞ । ୪୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାବନା ନାସ୍ତି ଦୃଶ୍ୟମାନୋ ବିନଶ୍ୟତି ।

ଅବର୍ଣ୍ଣମକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ କଥଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ଯୋଗିନଃ । ୪୯ ।

ଅର୍ଥ—ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହିଲେ ଯେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଭାବନା ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ, ଆଉ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଯେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାନ୍ତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅକ୍ଷରରେ ଯେ ଅପ୍ରକାଶିତ ସେହି ବ୍ରହ୍ମକୁ ଯୋଗୀମାନେ କପରି ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ? । ୪୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଅନ୍ତଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ବହିଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମଧ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣଂ ତଥାତ୍ମନଃ ।

ସର୍ବସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ମାନଂ ସମାଧେସ୍ତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ । ୫୦ ।

ଅର୍ଥ —ଭଗବାନ୍ କହିଲେ ଯାହାର ଅନ୍ତଃକରଣ, ବହିର୍ଭାଗ, ଓ ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ତାହାର ଆତ୍ମା ସର୍ବ ବିଷୟରେ ସମାନ ପ୍ରକାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବକୁ ଧାରଣ କରେ । ଜାଣ, ଏହି ସମାଧିର ଲକ୍ଷଣ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଚର୍ମ୍ମଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ଯଦା ପଶ୍ୟେତ୍ସମାଧେସ୍ତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ ।
ଯାବତ୍ପଶ୍ୟେତ୍ ଖଗାକାରଂ ତାବତ୍ କାଳଂ ବହିରଭ୍ୟସେତ୍ । ୫୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେତେବେଳେ ସକଳ ପଦାର୍ଥକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଦେଖିପାରେ ସେ ସମୟରେ ତାହାର ସମାଧି ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଯେଉଁ କାଳରେ ସେ ପକ୍ଷୀର ଆକାରକୁ ଦେଖି ପାରିବ ସେହି କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହିରପରାୟଣ ହେବା ଉଚିତ । ୫୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଖମଧ୍ୟେ କୁରୁ ଚାତ୍ମାନମାତ୍ମମଧ୍ୟେ ଚ ଖଂ କୁରୁ ।
ଆତ୍ମାନଂ ଖେ ଲୟଂ କୃତ୍ୱା ନ କିଞ୍ଚିଦପି ଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୫୨ ।

ଅର୍ଥ—ଆକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମାକୁ ସ୍ଥିର କର ଏବଂ ଆତ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶକୁ ସ୍ଥିର କର । ଆତ୍ମାକୁ ଏହିପରି ସ୍ୱକାୟ୍ୟପଦରେ ରଖି ପାରିଲେ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ କିଛିମାତ୍ର ରହିବ ନାହିଁ । ୫୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଭିନ୍ନେ କୁମ୍ଭେ ଯଥାକାଶୋ ମହାକାଶେ ବିଲୀୟତେ ।
ଭିନ୍ନେ ଚ ପ୍ରକୃତେ ଦେହେ ତଥାତ୍ମା ପରମାତ୍ମନି । ୫୩ ।

ଅର୍ଥ— ଯେପରି କୁମ୍ଭ ଭାଙ୍ଗିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆକାଶ ମହାକାଶରେ ବିଲୀନ ହୁଏ ସେହିପରି ଦେହୀର ପ୍ରାକୃତ ଦେହ ବିନଷ୍ଟ ହେଲେ ପରମାତ୍ମାଠାରେ ଆତ୍ମାର ବିଲୀନ ହୁଏ । ୫୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତଦ୍ଦେଶଂ ପରମାତ୍ମାନଂ ସ୍ମରେତ୍ ପାଥ ଅନନ୍ୟଭାକ୍ ।
ହୃତ୍ପଦ୍ମ କର୍ଣ୍ଣିକାମଧ୍ୟେ ଶୁଦ୍ଧାଗ୍ନି ଶିଖାକୃତି । ୫୪ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ପାଥ ଏହି ନିମିତ୍ତ ହୃଦୟପଦ୍ମସ୍ଥିତ କର୍ଣ୍ଣିକା ମଧ୍ୟରେ ଶୁଦ୍ଧତାତ୍ମକ ଅଗ୍ନିଶିଖା ତୁଲ୍ୟ ଯେ ପରମାତ୍ମାର ସ୍ଥାନ ଅଛି ତାହାକୁ ଏକମନରେ ଧ୍ୟାନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ୫୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାପୂବନଂ ଧେୟଂ ଧ୍ୟାୟେତ୍ତୁପରମେଶ୍ୱରଂ ।
ଅଶ୍ୱାରୂଢୋ ଗଜାରୂଢଃ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂକଟେ ରଣେ । ୫୫ ।

ଅର୍ଥ – ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପବନର ଧ୍ୟାନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କାରଣ ଅଶ୍ୱ ଉପରେ, ଗଜ ଉପରେ, ସଂଗ୍ରାମରେ ବା ସଙ୍କଟରଣରେ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । ୫୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଏତଦେବ ସଦାଧ୍ୟାୟେତ୍ପରଂବ୍ରହ୍ମାଧିଗଚ୍ଛତି ।
ଆସୀନୋ ବା ଶୟାନୋ ବା ଗଚ୍ଛନ୍ ତିଷ୍ଠନ୍ସଦାଶୁଚିଃ । ୫୬ ।

ଅର୍ଥ – ପ୍ରାଣୀ ବସିଥାଉ, ବା ଶୋଇଥାଉ, ଯାଉଥାଉ ଅଥବା ଠିଆ ହୋଇଥାଉ ସର୍ବଦା ଶୁଚି ହୋଇ ଧ୍ୟେୟ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପରଂବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ୫୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଯୋଗଯୁକ୍ତୋ ଭବାର୍ଜୁନ ।
ଯୋଗିନାମପି ସର୍ବେଷାଂ ମଦ୍ଗତେନାନ୍ତରାତ୍ମନା ୫୭ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ଅର୍ଜୁନ ଏଥିସକାଶେ କହୁଛି ଯେ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବ ପ୍ରଯତ୍ନରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ ଯୋଗର ଅନୁଷ୍ଠାନ କର । ଯୋଗିଗଣ ତଦ୍ଗତ-ଚିତ୍ତ ହୋଇ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଇବାପାଇଁ ଯୋଗାନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି । ୫୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଷୟାସକ୍ତେଷ୍ୱେବେଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରମନ୍ଧସ୍ୟ ଦର୍ପଣଂ ।
ଅନଳସ୍ତୁତଜ୍ଞାନସ୍ୟ ମୋହଭାଜୋ ବିବେକିତା । ୫୮ ।

ଅର୍ଥ—ଅନ୍ଧପକ୍ଷରେ ଦର୍ପଣ ଯେପରି, ବିଷୟାସକ୍ତ ଜନପକ୍ଷରେ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ସେହିପରି । ତାହା ନ ହେଲେ ଅଗ୍ନିର ସ୍ତବ ଜ୍ଞାନ ମୋହମୁଗ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିବେକୋଦୟ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ୫୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସର୍ବସଙ୍କଳ୍ପନିର୍ମୁକ୍ତଃ ସଶେଷଦାତ୍ମାନମାତ୍ମନା ।
ନିରାଲମ୍ବେ ପଦେ ଶୂନ୍ୟେ ଯତ୍ନେନ ଉପଲଭ୍ୟତେ । ୫୯ ।

ଅର୍ଥ—ଅଧିକ କଣ କହିବ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ସକଳ ପ୍ରକାର ବାସନାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ତାହାର ଅବଲମ୍ବନ ବିହୀନ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯେ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ହୁଏ ତାହାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମବସ୍ତୁର ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ୫୯

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତଦ୍ଦୁର୍ଗମଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟଂ ଧ୍ୟାନମେତଦ୍ଧି ଯୋଗିନାଂ ।
ନିରାଲମ୍ବେ ପଦେ ପ୍ରାପ୍ତେ ଚିତ୍ତେ ବିଲୟିତାଂ ଗତେ । ୬୦ ।

ଅର୍ଥ—ଅତଏବ ଯାହାଠାରୁ ସେହି ଚୈତନ୍ୟ ବାହାରେ ସର୍ବଦା ତାହାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; କାରଣ, ଏହି ଯୋଗିମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ନିରାଲମ୍ବ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଚିତ୍ତର ବିଲୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୬୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ କ୍ରିୟାଃ ସର୍ବା ଯସ୍ମିନ୍ ଦୃଷ୍ଟେ ପରାବରେ ।
ଶିଳାମୃଦ୍ଦାରୁ ରଚିତା ଦେବତା ବୁଦ୍ଧିକଳ୍ପିତା । ୬୧ ।

ଅର୍ଥ—ତଥାପି ପରାବର ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର ଦର୍ଶନ ଲାଭ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତ କ୍ରିୟା କର୍ମ ନିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ । ଅଧିକ କଣ କହିବ ସେହି ସମୟରେ ବୁଦ୍ଧି କଳ୍ପିତ ଶିଳା, ମୃତ୍ତିକା ଓ ଦାରୁପ୍ରତିମା ପ୍ରଭୃତି ଆଦରର ବିଷୟ ନାହିଁ । ୬୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକଳ୍ପିତଂ ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ୟୋତିରାତ୍ମନୋ ଦେବତା ନ କଂ ।
ଦେହୋ ଦେବାଳୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ଜୀବୋ ଦେବଃ ସଦାଶିବଃ । ୬୨

ଅର୍ଥ—ମନମଧ୍ୟରେ ବିବେଚନା କରି ଦେଖ ଯେ ଅକଳ୍ପିତ ଜ୍ୟୋତି ଆତ୍ମାରୁ ସମ୍ଭୂତ ହୁଏ ସେ କଣ ଦେବତା ନୁହେ । ଯଥାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହେଲେ ଦେହର ଦେହ ଦେବାଳୟ ଏବଂ ଜୀବ ସଦାଶିବ ଦେବତା । ୬୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ତ୍ୟକ୍ତେଦଜ୍ଞାନ ନିର୍ମାଲ୍ୟଂ ସୋଽହଂଭାବେନ ପୂଜୟେତ୍ । ୬୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଦେବତାର ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବାକୁ ହେଲେ ଅଜ୍ଞାନରୂପ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଓ ସୋଽହଂ ମନ୍ତ୍ରରେ ପୂଜା କରିବ । ୬୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସ୍ୱଦେହେ ପୂଜୟେଦ୍ଦେବଂ ନାନ୍ୟ ଦେହେ କଦାଚନ ।

ସ୍ୱଦେହୋପାସ୍ୟମଜ୍ଞାତ୍ୱା ଭିକ୍ଷାମଟତି ଦୁର୍ମତିଃ । ୬୪ ।

ଅର୍ଥ—ନିଜ ଦେହସ୍ଥିତ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱଶରୀରସ୍ଥ ଉପାସ୍ୟ ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି କାଳଯାପନ କରେ ସେ ଦୁର୍ମତିର ଗୃହରେ ଅନ୍ନାଦ ଥାଉଁ ଅଜ୍ଞତା ଦୋଷରୁ ଭିକ୍ଷାର୍ଥରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରେ । ୬୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସ୍ନାନଂ ମାନ ମଳତ୍ୟାଗଃ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ।

ଅଭେଦ ଦର୍ଶନଂ ଧ୍ୟାନଂ ଜ୍ଞାନଂ ନିର୍ବିଷୟଂ ମନଃ । ୬୫ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନର ମାଳିନ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପାରେ ତାହାର ସେହି ସ୍ନାନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ କରିପାରେ ତାହାର ସେହି ପବିତ୍ରତା, ଅଭେଦ ଦର୍ଶନର ନାମ ଧ୍ୟାନ ଓ ବିଷୟ ବାସନା ବିହୀନ ଅନ୍ତଃକରଣକୁ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ୬୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅକ୍ରିୟୈବ ପରା ପୂଜା ମୌନମେବ ପରୋ ଜପଃ ।

ଅଚିନ୍ତୈବ ପରୋ ଯୋଗଃ ଅନିଚ୍ଛୈବ ପରଂ ସୁଖଂ । ୬୬ ।

ଅର୍ଥ—ଜୀବର ଯେ କ୍ରିୟାଶୂନ୍ୟତା ତାହାର ନାମ ପରମ ପୂଜା, ମୌନାବଲମ୍ବନ ପ୍ରଧାନ ଜପ, ଚିନ୍ତା ବିହୀନତା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଯୋଗ ଏବଂ ଇଚ୍ଛାର ଅଭାବ ପ୍ରକୃତ ସୁଖ ବୋଲି କଥିତ ହୋଇଅଛି । ୬୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନାସ୍ତି ଶାନ୍ତେଃ ପରୋ ମନ୍ତ୍ରୋ ନ ଦେବସ୍ତ୍ୱାତ୍ମନଃ ପରଃ ।
ନାନୁସନ୍ଧେଃ ପରା ପୂଜା ନ ହି ତୃପ୍ତେଃ ପରଂ ଫଳଂ । ୬୭ ।

ଅର୍ଥ—ଶାନ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ମନ୍ତ୍ର ନାହିଁ, ଆତ୍ମାଠାରୁ ଆଉ ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ନାହିଁ, ଅନୁସନ୍ଧାନଠାରୁ ପୂଜା ଆଉ ନାହିଁ ଏବଂ ତୃପ୍ତିଠାରୁ ଫଳ ଆଉ ନାହିଁ । ୬୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଘଟେ ଭିନ୍ନେ ଘଟାକାଶୋ ମହାକାଶେ ବିଲୀୟତେ ।
ଦେହାଭାବେ ତଥା ଯୋଗୀ ସ୍ୱରୂପେ ପରମାତ୍ମନି । ୬୮ ।

ଅର୍ଥ— ଯେପରି ଘଟ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ତନ୍ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆକାଶ ମହାକାଶରେ ଲୀନ ହୁଏ, ସେହିପରି ଯୋଗୀର ଦେହ ବିନଷ୍ଟ ହେଲେ ପରମାତ୍ମାରେ ଲୀନ ହୁଏ । ୬୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯତ୍ର ଯତ୍ର ମନୋ ଯାତି ତତ୍ର ତତ୍ର ସମାଧୟଃ । ୬୯ ।

ଅର୍ଥ—ସଂକ୍ଷେପରେ କହୁଅଛି ଶୁଣ, ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ମନ ଯାଏ ସେହି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସମାଧିର ସଞ୍ଚରଣ ହୁଏ । ୬୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବାସନାସୁ ବିଲୀନାସୁ ଚିତ୍ତେ ନିର୍ବିଷୟଂ ମନଃ ।
ଯସ୍ୟ ନିର୍ବିଷୟଂ ଚେତୋ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ । ୭୦ ।

ଅର୍ଥ—ବାସନା ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ମନ ନିର୍ବିଷୟ ହୋଇ ଯାଏ, ଯେ ନିର୍ବାସନ ଚିତ୍ତ ତାହାକୁ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ କହନ୍ତି । ୭୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କିଂ କରୋମି କ୍ୱ ଗଚ୍ଛାମି କିଂ ଗୃହ୍ଣାମି ତ୍ୟଜାମି କିଂ ।
ଆତ୍ମନା ପୂରିତଂ ବିଶ୍ୱଂ ମହାକଲ୍ପାମ୍ବୁନା ଯଥା । ୭୧ ।

ଅର୍ଥ—କଳ୍ପାନ୍ତ କାଳୀନ ମହାଜଳ ସ୍ୱରୂପ ଆତ୍ମାଦ୍ୱାରା ଯେପରି ଏହି

ସଂସାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ, ସେହିପରି ଜୀବର ଅନ୍ତରେ କଣ କରିବ ? କୁଆଡ଼କୁ ଯିବ ? କଣ ଗ୍ରହଣ କରିବ ? କଣ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ? ଇତ୍ୟାଦି ଚିନ୍ତା ବିଳବତ୍ତର ହୁଏ । ୭୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନୈବ କଶ୍ଚିତ୍ପୃରେ ବନ୍ଧୋ ମୋକ୍ଷଦୋହ୍ୟଧନା ଭବେତ ।
ବନ୍ଧମୋକ୍ଷ ବିକଳ୍ପୋଽୟଂ କଶ୍ଚିଦଜ୍ଞାନଲକ୍ଷଣଂ । ୭୨ ।

ଅର୍ଥ — ବିବେଚନା କରି ଦେଖ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ବନ୍ଧନ ଆଉ ନାହିଁ ଏଥିରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିଲେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା । ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନ ଭୁମ୍ଭ ନିକଟରେ କହିଲି । ୭୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯଦସ୍ତି ଯଦ୍ଭାତି ତଦାତ୍ମରୂପଂ
ନ ଚାନ୍ୟତୋ ଭାତି ନ ଚାନ୍ୟଦସ୍ତି ।
ସ୍ୱଭାବସମ୍ବିତ୍ ପ୍ରତିଭାତି କେବଲା
ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଗ୍ରହୀତେ ଚ ମୃଷା ବିକଳ୍ପନା । ୭୩ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହା ଅଛି ଏବଂ ଯାହା ଶୋଭା ପାଉଅଛି ସେହି ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଜାଣ । ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ବା ପ୍ରକାଶ ପାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସ୍ୱଭାବଶକ୍ତିରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ । ଏହି ପଦାର୍ଥ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଓ ଗ୍ରହୀତା, ଆଉ ସବୁ ବିଚାର ମିଥ୍ୟା । ୭୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନ ବନ୍ଧୋଽସ୍ତି ନ ମୋକ୍ଷୋ ବା ବ୍ରହ୍ମୈବାସ୍ତି ନିରାମୟଂ ।
ନୈକମସ୍ତି ନଚ ଦ୍ୱିତ୍ୱଂ ସଚ୍ଚିତ୍ସ୍ଫାରଂ ବିଜୃମ୍ଭତେ । ୭୪ ।

ଅର୍ଥ — ବିବେଚନା କରି ଦେଖିଲେ ଜୀବର ବନ୍ଧ ବା ମୋକ୍ଷ କିଛି-ମାତ୍ର ନାହିଁ । କେବଳ ନିରାମୟ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜମାନ ହୋଇ-ଅଛନ୍ତି । ତହିଁରେ ଦ୍ୱୈତ ବା ଅଦ୍ୱୈତ ଭାବ ନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟ ରୂପରେ ବିଜୃମ୍ଭିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୭୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଗୀତାସାରଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ତୁଭ୍ୟଂ ପାର୍ଥ ପୁରୋଦିତଂ ।

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ଯୁକ୍ତାତ୍ମା ସର୍ବବେଦାନ୍ତ ପାରଗଃ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥ—ଭଗବାନ୍ କହିଲେ ହେ ପାର୍ଥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା ପୂର୍ବରୁ କହିଥିଲି ତାହାର ଯେ ସାର କଥା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବି । ଆତ୍ମା ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗଯୁକ୍ତ ଏବଂ ସର୍ବ ବେଦାନ୍ତର ପାରଗ ।୨୫

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଆତ୍ମଲାଭଃ ପରୋ ନାନ୍ୟ ଆତ୍ମଦେହାଦି ବର୍ଜିତଃ ।

ରୂପାଦିହୀନ ଦେହାନ୍ତଃକରଣତ୍ୱାଦି ଲୋଚନଂ । ୨୬ ।

ଅର୍ଥ—ଆତ୍ମାଲାଭ ହି ପରମ ଲାଭ, ତା ଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଲାଭ ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ । ସେହି ଆତ୍ମା ଦେହାଦି ବର୍ଜିତ ଆଉ ରୂପାଦି ବିହୀନ, ଅନ୍ୟ ଦେହାନ୍ତରସ୍ଥ ଲୋଚନାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତାହାର କାରଣ । ୨୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଜ୍ଞାନରହିତଃ ପ୍ରାଣଃ ସୁଷୁପ୍ତୋଽହଂ ପ୍ରତୀୟତେ ।

ନାହମାତ୍ମା ଚ ଦୁଃଖାଦି ସଂସାରାଦି ସମନ୍ୱିତଃ । ୨୭ ।

ଅର୍ଥ—ପ୍ରାଣ ବିଜ୍ଞାନ ରହିଲେ ମୁଁ ଶୋଇ ଥିଲି ଏହିରୂପ ପ୍ରତୀତି ହୁଏ । ମୁଁ ଆତ୍ମା ମୋହର ସଂସାରାଦି ସଂସର୍ଗବଶରୁ କୌଣସି ସୁଖ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ୨୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଧୂମଇବ ଦୀପ୍ତାର୍ଚ୍ଚି ରାଦିତ୍ୟ ଇବ ଦୀପ୍ତିମାନ୍ ।

ବୈଦ୍ୟୁତୋଽଗ୍ନିରିବାକାଶେ ଦୃଶ୍ୟତେ ଆତ୍ମନାତ୍ମନି । ୨୮ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁପରି ବିଧୂମ ଅଗ୍ନି ଦୀପ୍ତି ପାଏ ସେହିପରି ଆତ୍ମା ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଦୀପ୍ତ କରେ । ଆଉ ଯେପରି ଆକାଶରେ ବିଦ୍ୟୁତାଗ୍ନି ପ୍ରକାଶ ହୁଏ ସେହିପରି ଆତ୍ମା ହୃଦୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ୨୮ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୀନି ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ୍ୱଂ ସ୍ୱମାତ୍ମାନମାତ୍ମନା ।

ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବଦର୍ଶୀ ଚ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞସ୍ତାନି ପଶ୍ୟତି । ୭୯ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୋତ୍ରାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣଙ୍କର କିଛି ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ସେ-ମାନେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସର୍ବଜ୍ଞ ସର୍ବଦର୍ଶୀ ଆତ୍ମା ସେହି ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରେ । ୭୯ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଯଦା ପ୍ରକାଶତେ ହ୍ୟାତ୍ମା ପଟେ ଦୀପୋ ଜ୍ୱଲନ୍ନିବ ।

ଜ୍ଞାନମୁତ୍ପଦ୍ୟତେ ପୁଂସାଂ କ୍ଷୟାତ୍ପାପସ୍ୟ କର୍ମଣଃ । ୮୦ ।

ଅର୍ଥ—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଦୀପ ପରି ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମା ହୃଦୟପଟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ସେତେବେଳେ ପୁରୁଷର ପାପ ସକଳ କ୍ଷୟ ଯାଇ ଜ୍ଞାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ୮୦ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଯଥାଦର୍ଶତଳପ୍ରଖ୍ୟେ ପଶ୍ୟତ୍ୟାତ୍ମାନମାତ୍ମନି ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣୀନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାଂଶ୍ଚ ମହାଭୂତାନି ପଞ୍ଚ ଚ । ୮୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେପରି ଦର୍ପଣରେ ଚାହିଁଲେ ଆପଣାର ରୂପକୁ ଆପେ ଦେଖି ପାରେ ସେହିପରି ଆତ୍ମା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲେ ପଞ୍ଚମହାଭୂତର ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ୮୧ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ମନୋବୁଦ୍ଧିରହଂକାରମବ୍ୟକ୍ତଂ ପୁରୁଷସ୍ତଥା ।

ପ୍ରସଂଖ୍ୟାୟ ପରବ୍ୟାପ୍ତୌ ବିମୁକ୍ତୋ ବନ୍ଧନୈର୍ଭବେତ୍ । ୮୨ ।

ଅର୍ଥ—ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ଅହଙ୍କାର, ଅବ୍ୟକ୍ତ, ପୁରୁଷ, ଏହି ସକଳର ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସଂସାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଏ । ୮୨ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମମଖିଲଂ ମନସାଭିନିବେଶ୍ୟ ଚ ।

ମନଶ୍ଚୈବାପ୍ୟହଂକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ ଚ ପାଣ୍ଡବ । ୮୩ ।

ଅର୍ଥ—ହେ ପାଣ୍ଡବ ମନରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସକଳ ଅଭିନିବେଶ କରି ମନକୁ ଅହଙ୍କାରରେ ସ୍ଥାପନ କରିବ । ୮୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅହଂକାରଂ ତଥା ବୁଦ୍ଧୌ ବୁଦ୍ଧିଞ୍ଚ ପ୍ରକୃତାବପି ।
ପ୍ରକୃତିଂ ପୁରୁଷେ ସ୍ଥାପ୍ୟ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ନ୍ୟସେତ୍ । ୮୪ ।

ଅର୍ଥ—ତତ୍ପରେ ଅହଙ୍କାରକୁ ବୁଦ୍ଧିରେ, ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରକୃତିରେ, ପ୍ରକୃତିକୁ ପୁରୁଷରେ ସ୍ଥାପନ କରି ସେହି ପୁରୁଷକୁ ବ୍ରହ୍ମରେ ନ୍ୟାସ କରିବ ।୮୪।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ନବଦ୍ୱାରମିଦଂ ଗେହଂ ତ୍ରିସ୍ଥୂଣଂ ପଞ୍ଚସାକ୍ଷିକଂ ।
କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞାଧିଷ୍ଠିତଂ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଯୋ ବେଦ ସ ପରଃ କବିଃ । ୮୫ ।

ଅର୍ଥ—ନବଦ୍ୱାର ବିଶିଷ୍ଟ, ଗୁଣତ୍ରୟର ଆଶ୍ରୟ, ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମକ, ଆତ୍ମାଧିଷ୍ଠିତ ଦେହକୁ ଯେ ଜ୍ଞାନୀବ୍ୟକ୍ତି ଜାଣିପାରେ ତାହାକୁ ମହାକବି ବୋଲି ଜାଣିବ ।୮୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଶ୍ୱମେଧ ସହସ୍ରାଣି ବାଜପେୟ ଶତାନି ଚ ।
ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଫଳାଂ ନାର୍ହନ୍ତି ଷୋଡଶୀଂ । ୮୬ ।

ଅର୍ଥ—ଶତ ଅଶ୍ୱମେଧ ଓ ସହସ୍ର ବାଜପେୟ ଏହି ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞର ଷୋଡ଼ଶାଂଶ ଫଳ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।୮୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।

ଯମଶ୍ଚ ନିୟମଃ ପାର୍ଥ ଆସନଂ ପ୍ରାଣସଂଯମଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟାହାର ସ୍ତଥା ଧ୍ୟାନଂ ଧାରଣାର୍ଜୁନସପ୍ତମୀ ।
ସମାଧି ରିତ୍ୟଷ୍ଟାଙ୍ଗୋ ଯୋଗ ଉକ୍ତୋ ବିମୁକ୍ତୟେ । ୮୭ ।

ଅର୍ଥ – ଭଗବାନ୍ କହିଲେ ହେ ଅର୍ଜୁନ ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ,

ପ୍ରାଣାୟାମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା ଓ ସମାଧି ଏମାନେ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗର ମୂର୍ତ୍ତି ହମିତ୍ତ ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୮୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କର୍ମଣା ମନସା ବାଚା ସର୍ବଭୂତେଷୁ ସର୍ବଦା ।
ହିଂସାବିରମକୋଧର୍ମୋହ୍ୟହିଂସା ପରମଂ ସୁଖଂ । ୮୮ ।

ଅର୍ଥ—କାୟ, ମନ ଓ ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ସର୍ବ ପ୍ରାଣିହିଂସାର ନିବୃତ୍ତି କରିବ । କାରଣ ଅହିଂସା ପରମଧର୍ମ ଓ ପରମସୁଖ । ୮୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବିଧିନା ଯା ଭବେଦ୍ଧିଂସା ସାତ୍ୱହିଂସା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା ।
ସତ୍ୟଂବ୍ରୂୟାତ୍ପ୍ରିୟଂ ବ୍ରୂୟାନ୍ନବ୍ରୂୟାତ୍ସତ୍ୟମପ୍ରିୟଂ ।
ପ୍ରିୟଂଚନାନୃତଂ ବ୍ରୂୟାଦେଷଧର୍ମଃ ସନାତନଃ । ୮୯ ।

ଅର୍ଥ—ବିଧି ପୂର୍ବକ ଯାଗାଦିରେ ଯେ ପଶୁ ବଳିଦାନାଦିରୂପ ହିଂସା କରାଯାଏ ସେ ହିଂସା ନୁହେ । ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରିୟବାକ୍ୟ କହିବ, କଦାଚ ଅସତ୍ୟ ଅପ୍ରିୟବାକ୍ୟ କହିବ ନାହିଁ । ଏହାର ନାମ ସନାତନ ଧର୍ମ । ୮୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପରଦ୍ରବ୍ୟାପହରଣଂ ଚୌର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୱାଥ ବଳେନ ବା ।
ସ୍ତେୟଂ ତସ୍ୟାନାଚରଣଂ ଅସ୍ତେୟଂ ଧର୍ମସାଧନଂ । ୯୦ ।

ଅର୍ଥ ଚୌର୍ଯ୍ୟ ଅଥବା ବଳପୂର୍ବକ ଯେ ପରଦ୍ରବ୍ୟର ଅପହରଣ ତାହାକୁ ସ୍ତେୟ କହାଯାଏ, କେତେବେଳେ ଏହି ସ୍ତେୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଅସ୍ତେୟ ଧର୍ମର ସାଧନ ସ୍ୱରୂପ । ୯୦ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କର୍ମଣା ମନସା ବାଚା ସର୍ବାବସ୍ଥାସୁ ସର୍ବଦା ।
ସର୍ବତ୍ର ମୈଥୁନତ୍ୟାଗଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରଚକ୍ଷ୍ୟତେ । ୯୧ ।

ଅର୍ଥ—ସବୁ କାଳରେ ଓ ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ କାଯ଼ ମନୋ ବାକ୍ୟରେ ମୈଥୁନ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ, କାରଣ ଏହାକୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି । ୨୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଦ୍ରବ୍ୟାମସ୍ୟହାନନ୍ୟା ଗୃହସ୍ଥାପି ତଥେଚ୍ଛୟା ।
ଅପରିଗ୍ରହମିତ୍ୟାହୁସ୍ତଂ ପ୍ରଯତ୍ନେନ ବର୍ଜୟେତ୍ । ୨୨ ।

ଅର୍ଥ—ଆପଦ ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଯେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ ତାହାକୁ ଅପରିଗ୍ରହ କହନ୍ତି । ଅତଏବ ତାହାକୁ ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ ତ୍ୟାଗ କରିବ । ୨୨ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଦ୍ୱିଧାଶୌଚଂ ମୃଜ୍ଜଳାଭ୍ୟାଂ ବାହ୍ୟଂ ଭାବାଦଥାନ୍ତରଂ ।
ଯଦୃଚ୍ଛା ଲାଭତସ୍ତୁଷ୍ଟିଃ ସନ୍ତୋଷଃ ସୁଖଲକ୍ଷଣଂ । ୨୩ ।

ଅର୍ଥ—ଶୌଚ ଦୁଇପ୍ରକାର, ବାହ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତର, ମୃତ୍ତିକା ଓ ଜଳ-ଦ୍ୱାରା ବାହ୍ୟ ଏବଂ ଭାବଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର ଶୌଚ ହୁଏ । ଯଦୃଚ୍ଛା ଲାଭରେ ଯେଉଁ ତୁଷ୍ଟି ତାହାର ନାମ ସନ୍ତୋଷ, ସେହି ସୁଖର ଲକ୍ଷଣ ଜାଣିବ ।୨୩

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ମନସଶ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଞ୍ଚ ଐକାଗ୍ର୍ୟଂ ପରମନ୍ତପ ।
ଶରୀରଶୋଷଣଞ୍ଚାପି କୃଚ୍ଛ୍ରଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣାଦିଭିଃ । ୨୪ ।

ଅର୍ଥ—ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନଙ୍କର ଯେ ଏକାଗ୍ରତା ତାହାକୁ ପରମ ତପସ୍ୟା କହନ୍ତି । ଆଉ କୃଚ୍ଛ୍ର ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣାଦି ଦ୍ୱାରା ଯେ ଦେହ ଶୋଧନ ତାହାକୁ ତପସ୍ୟା କହନ୍ତି । ୨୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ବେଦାନ୍ତ ଶତରୁଦ୍ରୀୟ ପ୍ରଣବାଦ ଜପଂ ବୁଧାଃ ।
ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧିକରଂ ପୁଂସାଂ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟଂ ପରିଚକ୍ଷତେ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥ—ପୁରୁଷର ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ଯେ ବେଦାନ୍ତ ପାଠ ଓ ଓଁକାରାଦି ମନ୍ତ୍ର ଜପ ତାହାକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ କହନ୍ତି । ୨୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସ୍ତୁତିସ୍ମରଣପୂଜାଦ୍ୟୈ ର୍ବାଙ୍ମନଃ କାୟକର୍ମଭିଃ ।
ଅନିଶ୍ଚଳା ହରୌ ଭକ୍ତି ରେତଦୀଶ୍ୱରଚିନ୍ତନଂ । ୯୬ ।

ଅର୍ଥ—ସ୍ତବ, ନାମ ସ୍ମରଣ ଓ ପୂଜା ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ କାୟମନୋବାକ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ହରିଙ୍କଠାରେ ଯେଉଁ ଅଚଳା ଭକ୍ତି ତାହାକୁ ଈଶ୍ୱର ଚିନ୍ତା କହନ୍ତି । ୯୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଆସନଂ ସ୍ୱସ୍ତିକଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପଦ୍ମମର୍ଦ୍ଧାସନନ୍ତଥା ।
ପ୍ରାଣଃ ସ୍ୱଦେହଜୋ ବାୟୁସ୍ତସ୍ୟାୟାମସ୍ତନ୍ନିରୋଧନଂ । ୯୭ ।

ଅର୍ଥ—ସ୍ୱସ୍ତିକାସନ, ପଦ୍ମାସନ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧାସନ ଏମାନେ ଆସନରୂପରେ କଥିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଆଉ ସ୍ୱୀୟ ଦେହଗତ ବାୟୁର ନାମ ପ୍ରାଣ ଏବଂ ସେହି ବାୟୁର ନିରୋଧକୁ ପ୍ରାଣାୟାମ କହନ୍ତି । ୯୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ବିଚରତାଂ ବିଷୟେଷ୍ୱପସର୍ପିଣ ।
ନିଗ୍ରହଂ ପ୍ରୋଚ୍ୟତେ ସଦ୍ଭିଃ ପ୍ରତ୍ୟାହାରସ୍ତୁ ପାଣ୍ଡବ । ୯୮

ଅର୍ଥ— ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଅସାର ବିଷୟରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବିଷୟରୁ ନିବାରଣ କରିବ । ହେ ପାଣ୍ଡବ ଏହିରୂପ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିରୋଧକୁ ସାଧୁମାନେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କହନ୍ତି । ୯୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ମୂର୍ତ୍ତାମୂର୍ତ୍ତବ୍ରହ୍ମରୂପଚିନ୍ତନଂ ଧ୍ୟାନମୁଚ୍ୟତେ ।
ଯୋଗାରମ୍ଭେ ମୂର୍ତ୍ତହରିଂ ଅମୂର୍ତ୍ତ ମପିଚିନ୍ତୟେତ୍ । ୯୯ ।

ଅର୍ଥ—ମୂର୍ତ୍ତ ଅମୂର୍ତ୍ତ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଚିନ୍ତନକୁ ଧ୍ୟାନ କହନ୍ତି । ଯୋଗାରମ୍ଭ ସମୟରେ ହରିଙ୍କି ଚିନ୍ତା କରିବ ତତ୍ପରେ ସେହି ବ୍ରହ୍ମରୂପର ଧ୍ୟାନ କରିବ । ୯୯ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଅଗ୍ନିମଣ୍ଡଳମଧ୍ୟସ୍ଥୋ ବାସୁଦେବଶ୍ଚତୁର୍ଭୁଜଃ ।
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଯୁକ୍ତଃ କୌସ୍ତୁଭସଂଯୁତଃ । ୧୦୦ ।

ଅର୍ଥ—ତେଜୋମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାପଦ୍ମଧାରୀ ଚତୁର୍ଭୁଜ କୌସ୍ତୁଭ ଭୂଷିତ ବାସୁରୂପ ଦେବ ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୧୦୦

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ବନମାଳୀ କୌସ୍ତୁଭେନ ଯତୋଽହଂ ବ୍ରହ୍ମସଂଜ୍ଞକଃ ।
ଧାରଣୈର୍ଭୂୟବ୍ୟତେ ଚେତ୍ସଂ ଧାର୍ଯ୍ୟତେ ଯତ୍ନନୋଲୟେ ।୧୦୧।

ଅର୍ଥ—କୌସ୍ତୁଭଧାରୀ ସେହି ବନମାଳୀ ଯେଉଁ ହେତୁରୁ ବ୍ରହ୍ମସଂଜ୍ଞକ ମନକୁ ଲୟ କରି ଉକ୍ତ ଦେବଙ୍କୁ ଧାରଣ କରି ପାରିଲେ ଧାରଣା ହୁଏ । ଏହି ଧାରଣକୁ ଧାରଣା କହନ୍ତି । ୧୦୧ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟବସ୍ଥାନଂ ସମାଧିରଭିଧୀୟତେ ।
ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମି ବାକ୍ୟାଚ୍ଚ ଜ୍ଞାନାନ୍ମୋକ୍ଷୋଭବେନ୍ନୃଣାଂ । ୧୦୨

ଅର୍ଥ—ଅହଂ ରୂପ ବ୍ରହ୍ମର ଅବସ୍ଥାନକୁ ସମାଧି କହନ୍ତି । 'ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ' ଏହିରୂପ ବାକ୍ୟ ଓ ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ମୋକ୍ଷଲାଭ ହୁଏ । ୧୦୨ ।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧୟାନନ୍ଦଚୈତନ୍ୟଂ ଲକ୍ଷୟିତ୍ୱା ସ୍ଥିତସ୍ୟ ଚ ।
ବ୍ରହ୍ମାହମସ୍ମ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅହଂବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥୟୋଃ । ୧୦୩ ।

ଅର୍ଥ – ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୂର୍ବକ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅବସ୍ଥିତ ହେଲେ "ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମ" ଏବଂ "ବ୍ରହ୍ମ ମୁଁ" ଏହିପରି ଅହଂ ଓ ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥର ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ହୁଏ । ୧୦୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।

ଗୀତାସାରଂ ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତଂ ତ୍ୱଧୁନାପି ମୟା ତବ ।
ଯଃ ପଠେଚ୍ଛୃଣୁୟାଦ୍ୱାପି ସୋଽପି ମୋକ୍ଷମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୧୦୪ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଲେ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥ ଗୀତାସାର ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲି, ଯେ ଏହା ପାଠ ଅଥବା ଶ୍ରବଣ କରେ ସେ ମୋକ୍ଷପଦକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୦୪

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗୀତାସାରମିଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ସୁନିଶ୍ଚିତଂ । ୧୦୫ ।

ଅର୍ଥ—ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗୀତାସାର ଶାସ୍ତ୍ର ନିଶ୍ଚୟ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ୧୦୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯତ୍ର ସ୍ଥିତଂ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନଂ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରେଷୁ ନିଶ୍ଚିତଂ ।
ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ମୟାପ୍ରୋକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମବେଦାର୍ଥଦର୍ପଣଂ । ୧୦୬ ।

ଅର୍ଥ—ଏଥିରେ ବେଦଜ୍ଞାନ ଓ ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ବିଶେଷରୂପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନପକ୍ଷରେ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ଦର୍ପଣ ତୁଲ୍ୟ, ମୁଁ ଏ ବିଷୟ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଲି । ୧୦୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଯଃ ପଠେତ୍ ପ୍ରୟତୋ ଭୂତ୍ୱା ସ ଗଚ୍ଛେଦ୍ୱିଷ୍ଣୁଶାଶ୍ୱତଂ ।
ଏତତ୍ପୁଣ୍ୟଂ ପାପହରଂ ଧନ୍ୟଂ ଦୁଃଖପ୍ରଣାଶନଂ । ୧୦୭ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରୟତ ହୋଇ ପାପହାରକ, ଦୁଃଖବିନାଶକ ଏହି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପବିତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ କରେ ସେ ଶାଶ୍ୱତ ବିଷ୍ଣୁଲୋକକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୦୭ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପଠତାଂ ଶୃଣ୍ୱତାଂ ବାପି ବିଷ୍ଣୋର୍ମାହାତ୍ମ୍ୟମୁତ୍ତମଂ ।
ସ୍ୱର୍ଗୋଽପି ସ୍ୱଳ୍ପକସ୍ତେଷାମପବର୍ଗୋ ଭବେଦ୍ଧ୍ରୁବଂ । ୧୦୮ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବିଷ୍ଣୁମହାତ୍ମ୍ୟ ପଠନ ବା ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କପକ୍ଷରେ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ସାମାନ୍ୟ କଥା, ନିଶ୍ଚୟ ଅପବର୍ଗକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ୧୦୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣାନି ନବ ବ୍ୟାକରଣାନି ଚ ।
ନିର୍ମଥ୍ୟ ଚତୁରୋ ବେଦାନ୍ ମୁନିନା ଭାରତଂ କୃତଂ । ୧୦୯ ।

ଅର୍ଥ—ବ୍ୟାସଦେବ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ, ନବ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଚାରିବେଦକୁ ମନ୍ଥନ କରି ମହାଭାରତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ୧୦୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଭାରତୋ ଦଧିକୁଣ୍ଡସ୍ୟ ଗୀତା ନିର୍ମଥିତସ୍ୟ ଚ ।
ସାରମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ କୃଷ୍ଣେନ ଅର୍ଜୁନସ୍ୟ ମୁଖେ ହୁତଂ । ୧୧୦ ।

ଅର୍ଥ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭାରତ ରୂପ ଦଧିକୁଣ୍ଡ ନିର୍ମନ୍ଥନ କରି ତହିଁରୁ ଗୀତା-ରୂପ ଘୃତ ବାହାର କରି ଅର୍ଜୁନରୂପ ଅଗ୍ନି ମୁଖରେ ହୋମକରିଥିଲେ । ୧୧୦

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ମଳାଦ୍ୟଶୌଚିନାଂ ପୁଂସା ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନଂ ଦିନେ ଦିନେ ।
ସକୃଦ୍‌ଗୀତାମ୍ବୁପି ସ୍ନାନଂ ସଂସାରମଳନାଶନଂ । ୧୧୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେଉଁମାନେ ଅଶୁଚି ଏବଂ ମଳାଦି ଦୋଷଯୁକ୍ତ ସେମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରି ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଥରେ ମାତ୍ର ଗୀତା ଜଳରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଅନ୍ୟ ମଳର କଥା କଣ, ସଂସାର ମଳ ବିଦୂରିତ ହୋଇଯାଏ । ୧୧୧ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କେବଳେନୋଦକେନୈବ ମନ୍ତ୍ରଂ ଜପ୍ତ୍ୱେଦମର୍ଚ୍ଚୟେତ୍ ।
ସ୍ୱଳ୍ପଦୋଷବିନାଶାର୍ଥଂ ସ୍ନାନାସ୍ତ୍ୱୈତଦୁଦାହୃତଂ । ୧୧୨ ।

ଅର୍ଥ—ଅଧିକ କଣ କହିବି ଗୀତା-ଜଳରେ ସ୍ନାନ କରିବାର ପ୍ରୟୋ-ଜନ ନାହିଁ କେବଳ ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଜପାନ୍ତେ ଗୀତାର ଅର୍ଚ୍ଚନା

କଲେ ଅପବିତ୍ରତାର ଶାନ୍ତି ହୋଇଯାଏ, ସ୍ୱଳ୍ପ ଦୋଷ ବିନାଶ ନିମିତ୍ତ ସ୍ନାନ କଥା କୁହା ଯାଇଅଛି । ୧୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗୀତାନାମସହସ୍ରେଣ ସ୍ତବରାଜୋ ବିନିର୍ମିତଃ ।
ଯସ୍ୟ କୁକ୍ଷୌଚ ବର୍ତ୍ତେତ ସୋଽପି ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତଃ । ୧୧୩ ।

ଅର୍ଥ—ସହସ୍ର ଗୀତା ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ସ୍ତବରାଜର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ-ଅଛି । ଅଧିକ କଣ କହିବ ଯାହାର କୁକ୍ଷିରେ ଏହି ଗୀତାସାର ଅବସ୍ଥିତ କରେ ସେ ନାରାୟଣ ସ୍ୱରୂପରେ କଥିତ ହୁଏ । ୧୧୩ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ସର୍ବଦେବମୟୀ ଗୀତା ସର୍ବଧର୍ମମୟୋ ମନୁଃ ।
ସାର୍ବତୀର୍ଥମୟୀ ଗଙ୍ଗା ସର୍ବଦେବମୟୋ ହରିଃ । ୧୧୪ ।

ଅର୍ଥ—ଗୀତା ସର୍ବଦେବମୟୀ ମନୁ ସର୍ବଧର୍ମମୟ, ଗଙ୍ଗା ସର୍ବତୀର୍ଥ-ମୟୀ, ହରି ସର୍ବ ଦେବମୟ । ୧୧୪ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ପାଦସ୍ୟାପ୍ୟର୍ଦ୍ଧପାଦଂ ବା ଶ୍ଳୋକଂ ଶ୍ଳୋକାର୍ଦ୍ଧମେବବା ।
ନିତ୍ୟଂ ଧାରୟତେ ଯସ୍ତୁ ସ ମୋକ୍ଷମଧିଗଚ୍ଛତି । ୧୧୫ ।

ଅର୍ଥ--ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଗୀତାର ଏକପାଦ, ଅର୍ଦ୍ଧପାଦ, ପୂର୍ଣ୍ଣଶ୍ଳୋକ ବା ଶ୍ଳୋକାର୍ଦ୍ଧ ପ୍ରତିଦିନ ଧାରଣ କରେ ସେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୧୫ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

କୃଷ୍ଣବୃକ୍ଷ ସମୁଦ୍ଭୂତା ଗୀତାମୃତହରୀତକୀ ।
ମାନୁଷୈଃ କିଂ ନ ଖାଦେତ କଲୌ ମଳବିରେଚନୀ । ୧୧୬ ।

ଅର୍ଥ—କୃଷ୍ଣରୂପ ବୃକ୍ଷରୁ ଜାତ ହୋଇଅଛି ଏହି କଳିମଳବିରେ-ଚନକାରିଣୀ ଗୀତାରୂପ ଅମୃତହରୀତକୀରସକୁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଆସ୍ୱାଦନ ନ କରିବେ କି ? ଅବଶ୍ୟ କରିବେ । ୧୧୬ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗଙ୍ଗା ଗୀତା ତଥା ଭିକ୍ଷୁଃ କପିଳା ସାଧୁସେବନଂ ।
ସୁପ୍ରିୟଂ ପଦ୍ମନାଭସ୍ୟ ପାବନଂ କିଃ କଳୌ ଯୁଗେ । ୧୧୭ ।

ଅର୍ଥ—ଗଙ୍ଗାଜଳ, ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର, ଭିକ୍ଷୁକାଶ୍ରମର ଆଶ୍ରୟ, କପିଳା ଧେନୁର ସେବା ଓ ସାଧୁସେବା ଏମାନେ କଳିଯୁଗରେ ଏକମାତ୍ର ପବିତ୍ରତାର କାରଣ ଏବଂ ପଦ୍ମନାଭଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କେହି ନାହିଁ ।୧୧୭

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଗୀତା ସୁଗୀତା କର୍ତ୍ତବ୍ୟା କିମନ୍ୟୈଃ ଶାସ୍ତ୍ରବିସ୍ତରୈଃ ।
ଯା ସ୍ୱୟଂ ପଦ୍ମନାଭସ୍ୟ ମୁଖପଦ୍ମାଦ୍ୱିନିଃ ସୃତା । ୧୧୮ ।

ଅର୍ଥ—ଏହି ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର ପଦ୍ମନାଭଙ୍କ ମୁଖପଦ୍ମରୁ ବିନିର୍ଗତ ହୋଇ ଅଛି ଅତଏବ ବହୁତର ଶାସ୍ତ୍ରଚର୍ଚ୍ଚାରେ କିଛି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ, ସୁନ୍ଦର ରୂପେ ଏହି ଗୀତାକୁ ପାଠ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ୧୧୮ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଆପଦଂ ନରକଂ ଘୋରଂ ଗୀତାଧ୍ୟାୟୀ ନ ପଶ୍ୟତି ।
ଗଙ୍ଗା ଗୀତା ଚ ଗାୟତ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ହୃଦି ସଂସ୍ଥିତଃ । ୧୧୯ ।

ଅର୍ଥ—ଗୀତା ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଘୋରତର ଆପଦ ବା ନରକ ଦର୍ଶନ କରେ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗା, ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର, ଆଉ ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ ଯାହାର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଥାଆନ୍ତି । ୧୧୯ ।

ଶ୍ଳୋକଃ ।

ଚତୁର୍ବର୍ଗଃ କରେ ପ୍ରାପ୍ତଃ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଏତଦ୍ରହସ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟନ୍ତୁ ପୁଣ୍ୟଂ ଦୁଃଖପ୍ରଣାଶନଂ । ୧୨୦ ।

ଅର୍ଥ—ଚତୁର୍ବର୍ଗ ତାହାର କରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଆଉ ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ । ଏହି ରହସ୍ୟ ଅତି ପବିତ୍ର ଓ ଦୁଃଖ ବିନାଶନକାରୀ ଅଟେ ।୧୨୦।

ଶ୍ଲୋକଃ ।

ପଠତାଂ ଶୃଣ୍ୱତାଂ ବାପି ବିଷ୍ଣୋର୍ମାହାତ୍ମ୍ୟମୁତ୍ତମଂ ।
ଭବେଦ୍ୱିଘ୍ନଂ ନ ସର୍ବଂ ଦୁଃଖଂ ପୁଣ୍ୟମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୧୨୧ ।

ଅର୍ଥ—ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଉତ୍ତମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପଢ଼େ ଅବା ଶୁଣେ ତାହାର ବିଘ୍ନ ନ ଭବେ ସକଳ ଦୁଃଖ ବିନଷ୍ଟ ହୁଏ ଓ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।।

ଇତି ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସଂବାଦେ ଶ୍ରୀମଦ୍-ଗୀତାସାରଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଓଁ

ସପ୍ତଶ୍ଲୋକୀଗୀତା ।

ଓଁ ମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାହରନ୍ ମାମନୁସ୍ମରନ୍ ।
ଯଃ ପ୍ରୟାତି ତ୍ୟଜନ୍ ଦେହଂ ସ ଯାତି ପରମାଂ ଗତିଂ । ୧ ।
ସର୍ବତଃ ପାଣିପାଦଂ ତତ୍ ସର୍ବତୋଽକ୍ଷିଶିରୋମୁଖଂ ।
ସର୍ବତଃ ଶ୍ରୁତିମଲ୍ଲୋକେ ସର୍ବମାବୃତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି । ୨ ।

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ସ୍ଥାନେ ହୃଷୀକେଶ ତବ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତ୍ୟା
ଜଗତ୍ ପ୍ରହୃଷ୍ୟତ୍ୟନୁରଜ୍ୟତେ ଚ ।
ରକ୍ଷାଂସି ଭୀତାନି ଦିଶୋ ଦ୍ରବନ୍ତି
ସର୍ବେ ନମସ୍ୟନ୍ତି ଚ ସିଦ୍ଧସଂଘାଃ । ୩ ।

କବିଂ ପୁରାଣମନୁଶାସିତାର
ମଣୋରଣୀୟାଂସମନୁସ୍ମରେଦ୍ୟଃ ।
ସର୍ବସ୍ୟ ଧାତାରମଚିନ୍ତ୍ୟରୂପ
ମାଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଂ ତମସଃ ପରସ୍ତାତ୍ । ୩ ।
ପ୍ରୟାଣକାଲେ ମନସା ଚଲେନ
ଭକ୍ତ୍ୟା ଯୁକ୍ତୋ ଯୋଗବଲେନ ଚୈବ ।
ଭ୍ରୁବୋର୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରାଣମାବେଶ୍ୟ ସମ୍ୟକ୍
ସତଂ ପରଂ ପୁରୁଷ ମୁପୈତି ଦିବ୍ୟଂ । ୪ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୂଳ ମଧଃ ଶାଖମଶ୍ୱତ୍ଥଂ ପ୍ରାହୁରବ୍ୟୟଂ ।
ଛନ୍ଦାଂସି ଯସ୍ୟ ପର୍ଣ୍ଣାନି ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ । ୫ ।
ଅହଂ ବୈଶ୍ୱାନରୋ ଭୂତ୍ୱା ପ୍ରାଣିନାଂ ଦେହମାଶ୍ରିତଃ ।
ପ୍ରାଣାପାନସମାଯୁକ୍ତଃ ପଚାମ୍ୟନ୍ନଂ ଚତୁର୍ବିଧଂ । ୬ ।
ମନ୍ମନା ଭବ ମଦ୍ଭକ୍ତୋ ମଦ୍ୟାଜୀ ମାଂ ନମସ୍କୁରୁ ।
ମାମେବୈଷ୍ୟସି ଯୁକ୍ତ୍ୱୈବ ମାତ୍ମାନଂ ମତ୍ପରାୟଣଃ । ୭ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।

ଯୋ ମାଂ ଗୀତା ସମୁଦ୍ଦେନ ସ୍ତୋତୁମିଚ୍ଛତି ପାଣ୍ଡବ ।
ସ ଏବ ଧନ୍ୟଃ ଶ୍ଳୋକୈଃ ସ୍ତୁତ ଏବ ନ ସଂଶୟଃ । ୮

ଇତି ସପ୍ତଶ୍ଳୋକୀ ଗୀତା ସମାପ୍ତା ।

ବ୍ରହ୍ମକୃତ

ଗଙ୍ଗାସହସ୍ରନାମ ।

ଓଁ ଗଙ୍ଗାୟୈ ନମଃ ।

ଓଁକାରରୂପିଣୀ ଦେବୀ ଶ୍ୱେତା ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତା କ୍ଷମା ଶକ୍ତିଃ ପରା ପରମଦେବତା । ୧ ।
ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରବାସିନୀ ଦୁର୍ଗବାସିନୀ ଦୁର୍ଗମପ୍ରିୟା ।
ନିରଞ୍ଜନା ଚ ନିର୍ଲେପା ନିର୍ମଳା ନିରହଂକ୍ରିୟା । ୨ ।
ପ୍ରସନ୍ନା ଶୁକ୍ଳଦଶନା ପରମାର୍ଥା ପୁରାତନୀ ।
ନିରାକାରା ଚ ଶୁଦ୍ଧା ଚ ବ୍ରହ୍ମାଣୀ ବ୍ରହ୍ମରୂପିଣୀ । ୩ ।
ଦୟା ଦୟାବତୀ ଦୀର୍ଘା ଦୀର୍ଘବକ୍ତ୍ରା ଦୁରୋଦରା ।
ଶୈଳକନ୍ୟା ଶୈଳରାଜବାସିନୀ ଶୈଳନନ୍ଦିନୀ । ୪ ।
ମନ୍ଦାକିନୀ ମହାନନ୍ଦା ସ୍ୱର୍ଧୁନୀ ସ୍ୱର୍ଗବାହିନୀ ।
ମୋକ୍ଷାଖ୍ୟା ମୋକ୍ଷସରଣୀ ଭୁକ୍ତିମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟିନୀ । ୫ ।
ଜଳରୂପା ଜଳମୟୀ ଜଳେଶୀ ଜଳବାସିନୀ ।
ଦୀର୍ଘଜିହ୍ୱା କରାଳାକ୍ଷୀ ବିଶ୍ୱାକ୍ଷା ବିଶ୍ୱତୋମୁଖୀ । ୬ ।
ବିଶ୍ୱବର୍ଣ୍ଣା ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ବିଶ୍ୱେଶୀ ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତା ।
ବୈଷ୍ଣବୀ ବିଷ୍ଣୁପାଦାବ୍ଜସମ୍ଭୂତା ବିଷ୍ଣୁବାହିନୀ । ୭ ।
ବିଷ୍ଣୁସ୍ୱରୂପିଣୀ ଧନ୍ୟା ବାଳା ବୃଦ୍ଧା ବୃହତ୍ତରା ।
ପୀୟୂଷପୂର୍ଣ୍ଣା ପୀୟୂଷବାହିନୀ ମଧୁରଦ୍ରବା । ୮ ।
ସରସ୍ୱତୀ ଚ ଯମୁନା ଗୋଦା ଗୋଦାବରୀ ବରା ।
ବରେଣ୍ୟା ବରଦା ବୀରା ବରକନ୍ୟା ବରେଶ୍ୱରୀ । ୯ ।
ବଲ୍ଲଭୀ ବଲ୍ଲଭଶ୍ରେଷ୍ଠା ବାଗ୍ମୀଶା ବହୁରୂପିଣୀ ।

ବାରାହୀ ବନସଂସ୍ଥା ଚ ବୃକ୍ଷସ୍ଥା ବୃକ୍ଷସୁନ୍ଦରୀ । ୧୦ ।
ବାରୁଣୀ ବରୁଣଜ୍ୟେଷ୍ଠା ବରା ବରୁଣବଲ୍ଲଭା ।
ବରୁଣ ପ୍ରଣତା ଦେବୀ ବରୁଣନିକରକାରିଣୀ । ୧୧ ।
ବନ୍ଦ୍ୟା ବୃନ୍ଦାବଳୀ ବୃନ୍ଦା ରମଣୀ ବୃଷଭବାହିନୀ ।
ଦାକ୍ଷାୟଣୀ ଦକ୍ଷକନ୍ୟା ଶ୍ୟାମା ପରମସୁନ୍ଦରୀ । ୧୨ ।
ଶିବପ୍ରିୟା ଶିବାରାଧ୍ୟା ଶିବମସ୍ତକବାସିନୀ ।
ଶିବମସ୍ତକଭୂଷା ଚ ବିଷ୍ଣୁପାଦବନ୍ଦ୍ୟା ତଥା । ୧୩ ।
ଆପତ୍ତିନାଶିନୀ ଦୁର୍ଗତାରିଣୀ ଜଗଦୀଶ୍ୱରୀ ।
ଗୀତା ପୁଣ୍ୟଚରିତା ଚ ପୁଣ୍ୟ ନାମ୍ନୀ ଶୁଭଶ୍ରବା । ୧୪ ।
ଶ୍ରୀରାମା ରାମରୂପା ଚ ରାମଚନ୍ଦ୍ରୈକଚନ୍ଦ୍ରିକା ।
ରାଘବୀ ରଘୁବଂଶେଶୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ୧୫ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରିୟା ଗୌରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳଭେଦନୀ ।
ଭଗିନୀ ଭାଗ୍ୟଦା ଭବ୍ୟା ଭାଗ୍ୟପ୍ରାପ୍ୟା ଭଗେଶ୍ୱରୀ । ୧୬ ।
ଭବ୍ୟୋଚ୍ଚଯ୍ୟୋପଲବ୍ଧା ଚ କୋଟିଜନ୍ମ ତପଃଫଳା ।
ତପସ୍ୱିନୀ ତାପସୀ ଚ ତପନ୍ତୀ ତାପନାଶିନୀ । ୧୭ ।
ବେଣୁ ବେଦଦ୍ରବାକାରା ଶିବଗାନାମୃତୋଦ୍ଭବା ।
ଆନନ୍ଦଦ୍ରବରୂପା ଚ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦମୟୀ ଶିବା । ୧୮ ।
କୋଟିସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭା ପାପଧ୍ୱାନ୍ତସଂହାରକାରିଣୀ ।
ପାବନା ପରମା ପୁଣ୍ୟା ତେଜସ୍ୱିନୀ ଶଶିପ୍ରଭା । ୧୯ ।
ଶଶିକୋଟିପ୍ରକାଶା ଚ ତ୍ରିଜଗଦ୍ଦୀପ୍ତିକାରିଣୀ ।
ସତ୍ୟା ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପା ଚ ସତ୍ୟଜ୍ଞା ସତ୍ୟସମ୍ଭବା । ୨୦ ।
ସତ୍ୟାଶ୍ରୟା ସତୀ ଶ୍ୟାମା ନବୀନା ନରକାନ୍ତକା ।
ସହସ୍ରଶୀର୍ଷା ଦେବେଶୀ ସହସ୍ରାକ୍ଷୀ ସହସ୍ରପାତ୍ । ୨୧ ।
ଲକ୍ଷବକ୍ତ୍ରା ଲକ୍ଷପାଦା ଲକ୍ଷହସ୍ତା ସୁଲକ୍ଷଣା ।
ସଦା ନୂତନରୂପା ଚ ଦୁର୍ଲଭା ସୁଲଭା ଶୁଭା । ୨୨ ।

ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣା ଚ ରକ୍ତାକ୍ଷୀ ତ୍ରିନେତ୍ରା ଶିବସୁନ୍ଦରୀ ।
ଭଦ୍ରକାଳୀ ମହାକାଳୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଗଗନବାସିନୀ ॥ ୨୩ ॥
ମହାବନ୍ଦ୍ୟା ସିଦ୍ଧବନ୍ଦ୍ୟା ମନ୍ତ୍ରରୂପା ସୁମନ୍ତ୍ରିତା ।
ରାଜସିଂହାସନସ୍ଥାୟୀ ସ୍ୱକରାଜ୍ୟେଶ୍ୱରୀ ରମା ॥ ୨୪ ॥
ରାଜକନ୍ୟା ରାଜପୂଜ୍ୟା ମନ୍ଦମାରୁତରମେଶ୍ୱ ॥
ଦେବବୃନ୍ଦପ୍ରପୂଜ୍ୟା ଚ ଦେବବୃନ୍ଦପ୍ରବନ୍ଦିତା ॥ ୨୫ ॥
ଦେବବୃନ୍ଦସ୍ତୁତା ଦେବୀ ବେଦବୃନ୍ଦସୁବର୍ଣ୍ଣିତା ।
ସୁବର୍ଣାଂ ବର୍ଣ୍ଣିନାମ୍ନୀ ଚ ସୁବର୍ଣ୍ଣପାନନନ୍ଦିତା । ୨୬ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣଦାନଲଭ୍ୟା ଚ ଗାନାନନ୍ଦପ୍ରିୟାମଲା ।
ମାଳା ମାଳାବତୀ ମାଲ୍ୟା ମାଳତୀ କୁସୁମପ୍ରିୟା । ୨୭ ।
ଦଗମ୍ବରୀ ଦୁଷ୍ଟହର୍ତ୍ତ୍ରୀ ସଦା ଦୁର୍ଗମବାସିନୀ ।
ଅଭୟା ପଦ୍ମହସ୍ତା ଚ ପୀୟୂଷକରଶୋଭିତା । ୨୮ ।
ଖଡ୍ଗହସ୍ତା ଭୀମରୂପା ଶ୍ୱେତା ମକରବାହନା ।
ଶୁଭ୍ରସ୍ରୋତା ବେଗବତୀ ମହାପାଷାଣଭେଦିନୀ । ୨୯
ପାପାଳିମୋଚନକରୀ ପାପସଂହାରକାରିଣୀ ।
ଗଭୀରାଳକନନ୍ଦା ଚ ମେରୋଃଦୃଢ଼ଭେଦିନୀ । ୩୦ ।
ସ୍ୱର୍ଗଲୋକକୃତାବାସା ସ୍ୱର୍ଗସୋପାନରୂପିକା ।
ସ୍ୱର୍ଗଗା ମୋକ୍ଷଦା ଗଙ୍ଗା ନରଦେବ୍ୟା ନରୋତ୍ତମା । ୩୧
ପାର୍ବତୀ ମେରୁଦୌହିତ୍ରୀ ମେନକାଗର୍ଭସମ୍ଭବା ।
ଅଯୋନିସମ୍ଭବା ସୂକ୍ଷ୍ମା ପରମାତ୍ମା ପରହ୍ରଦା । ୩୨ ।
ବିଷ୍ଣୁଜା ବିଷ୍ଣୁଜନନୀ ବିଷ୍ଣୁପାଦନିବାସିନୀ ।
ଦେବୀ ବିଷ୍ଣୁପଦା ପଦ୍ୟା ଜାହ୍ନବୀ ପଦ୍ମବାସିନୀ । ୩୩
ପଦ୍ମା ପଦ୍ମାବତୀ ପଦ୍ମଧାରିଣୀ ପଦ୍ମଲୋଚନା ।
ପଦ୍ମପାଦା ପଦ୍ମମୁଖୀ ପଦ୍ମନାଭା ଚ ପଦ୍ମିନୀ । ୩୪ ।
ପଦ୍ମଗର୍ଭା ପଦ୍ମଗନ୍ଧା ମହାପଦ୍ମଗୁଣାଧିକା ।

ପଦ୍ମାକ୍ଷା ପଦ୍ମଳଳିତା ପଦ୍ମବର୍ଣ୍ଣା ସୁପଦ୍ମିନୀ । ୩୫ ।
ସହସ୍ରଦଳପଦ୍ମସ୍ଥା ପଦ୍ମାକରନିବାସିନୀ ।
ମହାପଦ୍ମପୁରସ୍ଥା ଚ ପୁରେଶୀ ପରମେଶ୍ୱରୀ । ୩୬ ।
ହଂସୀ ହଂସସ୍ୱରୂପା ଚ ହଂସରାଜବିଭୂଷଣା ।
ହଂସରାଜସୁବର୍ଣ୍ଣା ଚ ହଂସାରୂଢା ଚ ହଂସିନୀ । ୩୭ ।
ମନ୍ତ୍ରାକ୍ଷରସ୍ୱରୂପା ଚ ମନ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ଅନନ୍ତଜଳସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା ଶେତବାରପ୍ରପୂରକା । ୩୮ ।
ଅନାସ୍ୱାସପଦାମୁକ୍ତି ଯୋଗଦା ଯୋଗୀଶ୍ୱରେଶ୍ୱରୀ ।
ତେଜୋରୂପକଳୈଃ ପୂର୍ଣ୍ଣା ତେଜସାଂ ଦୀପ୍ତିରୂପିଣୀ । ୩୯ ।
ପ୍ରଦୀପ୍ତକନକାକାର ପ୍ରାଣାୟାମସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ପ୍ରାଣଦା ପ୍ରାଣନାସ୍ୟା ଚ ମହୌଷଧସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୪୦ ।
ମହୌଷଧଫଳା ଚୈବ ପାପରୋଗନିକୃସକା ।
କୋଟିଜନ୍ମତପୋଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗୋତ୍ତରସ୍ମୃତା । ୪୧ ।
ନିଃସନ୍ଦେହା ନିର୍ମମା ନିର୍ମଳା ମଳନାଶିନୀ ।
ଶବାରୂଢା ଶବସ୍ଥାନବାସିନୀ ଶବବର୍ତ୍ତୀ । ୪୨ ।
ଶ୍ମଶାନବାସିନୀ କେଶଙ୍କଙ୍କଣା ଛତ୍ରଧାରିଣୀ ।
ଭୈରବୀ ଭୈରବଶ୍ରେଷ୍ଠା ସେବତା ଭୈରବପ୍ରିୟା । ୪୩
ଭୈରବପ୍ରାଣରୂପା ଚ ବୀରସଦ୍ମବାସିନୀ ।
ବୀରପ୍ରିୟା ବୀରପତ୍ନୀ କୁଳୀନା କୁଳପଣ୍ଡିତା । ୪୪ ।
କୁଳବୃକ୍ଷସ୍ଥିତା କୌଳୀ କୁଳକୋମଳବାସିନୀ ।
କୁଳଦ୍ରବପ୍ରିୟା କୁଲ୍ୟା କୁଳମାଳା ଜପପ୍ରିୟା । ୪୫ ।
କୋଳଦା କୁଳମାତା ଚ କୁଳବାରସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ରଣସ୍ଥୀ ରଣଭୂରମ୍ୟା ରଣୋତ୍ସାହପ୍ରିୟାରଣିଃ । ୪୬ ।
ନୃମୁଣ୍ଡମାଳାଭରଣା ନୃମୁଣ୍ଡବରଧାରିଣୀ ।
ସ୍ଥବସ୍ଥା ଚ ସବସ୍ଥା ଚ ସୂକ୍ଷ୍ମବସ୍ଥା ଚ ଯୋଗିନୀ । ୪୭ ।

ରସିକା ଚ ସ୍ୱରୂପା ଚ ଜିହ୍ୱାଦ୍ୱାର ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟା ।
ଯାମିନୀ ଗୃର୍ଦ୍ଧ୍ୱବସ୍ଥା କୂର୍ଚ୍ଚବୀଜସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୪୮ ।
ଲଜ୍ଜା ଶକ୍ତିଶ୍ଚ ବାଗ୍‌ଲାପା ନାସ୍ତି ନରକଦାରଣୀ ।
ତାସ୍ତ ତାରକରମ୍ୟା ଚ ତାରଣୀ ତାରରୂପିଣୀ । ୪୯ ।
ଅନନ୍ତା ଗୃଦରନ୍ଧ୍ରତା ମଧ୍ୟଶୂନ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ନକ୍ଷତ୍ରମାଲିନୀ କ୍ଷୀଣା ନକ୍ଷତ୍ରସ୍ଥଳବାସିନୀ । ୫୦ ।
ତରୁଣାଦିତ୍ୟସଙ୍କାଶା ମାତଙ୍ଗୀ ମୃତ୍ୟୁବର୍ଜିତା ।
ଅମରାମରସଂସେବ୍ୟା ଉପାସ୍ୟା ଶକ୍ତିରୂପିଣୀ । ୫୧ ।
ଧୂମାକାରାଗ୍ନିସଂଭୂତା ଧୂମା ଧୂମାବତୀ ରତିଃ ।
କାମାଖ୍ୟା କାମରୂପା ଚ କାଶୀ କାଶୀପୁରସ୍ଥିତା । ୫୨ ।
ବାରାଣସୀ ବାରଯୋଷିତ୍ କାଶୀନାଥଶିରଃସ୍ଥିତା ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ମଥୁରା ମାୟା କାଶୀ କାଞ୍ଚି ଅବନ୍ତିକା । ୫୩ ।
ଦ୍ୱାରକା ଜ୍ୱଳଦଗ୍ନିଶ୍ଚ କେବଳା କେବଳବ୍ରତା ।
କରବୀରପୁରସ୍ଥା ଚ କାବେରୀ କରବୀ ଶିବା । ୫୪ ।
ରକ୍ଷିଣୀ ଚ କମଳାକ୍ଷୀ କଙ୍କାଳା ଶରଣପ୍ରିୟା ।
ଜ୍ୱାଳାମୁଖୀ କ୍ଷିରଣୀ ଚ କ୍ଷୀରଗ୍ରାମନିବାସିନୀ । ୫୫ ।
ଲମ୍ବାକସ୍ରୀ ଦୀର୍ଘକର୍ଣ୍ଣୀ ସୁଦଂଷ୍ଟ୍ରା ଦଂଷ୍ଟ୍ରବର୍ଜିତା ।
ଦୈତ୍ୟ ଦାନବ ସଂହନ୍ତ୍ରୀ ଦୁଷ୍ଟହନ୍ତ୍ରୀ ବଳପ୍ରିୟା । ୫୬
ବଳମାଂସପ୍ରିୟା ଶ୍ୟାମା ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମପିଧାୟିନୀ ।
ଜବାକୁସୁମସଂକାଶା ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ରାଜସୀ ତଥା । ୫୭ ।
ତାମସୀ ତରୁଣୀ ବୃଦ୍ଧା ଯୁବତୀ ବାଳିକା ତଥା ।
ଯକ୍ଷରାଜସୁତା ଜମ୍ବୁମାଳିନୀ ଜମ୍ବୁବାସିନୀ । ୫୮ ।
ଜାମ୍ବୁନଦବିଭୂଷା ଚ ଜ୍ୱଳଜ୍ଜାମ୍ବୁନଦପ୍ରଭା ।
ରୁଦ୍ରାଣୀ ରୁଦ୍ରଦେହସ୍ଥା ରୁଦ୍ରା ରୁଦ୍ରାଙ୍ଗଧାରିଣୀ । ୫୯

ଅଣୁସ୍ତୁ ପରମାଣୁସ୍ତୁ ହ୍ରସ୍ୱା ଦୀର୍ଘା ଚ ଭାବିନୀ ।
ରୁଦ୍ରଗୀତା ବଷ୍ଣୁଗୀତା ମହାକାବ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୬୦ ।
ଅଦ୍ଦକାବ୍ୟସ୍ୱରୂପା ଚ ମହାଭାରତରୂପିଣୀ ।
ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣସ୍ଥା ଧର୍ମମାତା ଚ ଧର୍ମିଣୀ । ୬୧ ।
ମାତା ମାନ୍ୟା ସ୍ୱସା ଚୈବ ଶ୍ୱଶ୍ରୂଶ୍ଚୈବ ପିତାମହୀ ।
ଗୁରୁଶ୍ଚ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଚ କାଲସର୍ପଭୟପ୍ରଦା । ୬୨ ।
ପିତାମହସୁତା ସୀତା ଶିବସୀମନ୍ତିନୀ ଶିବା ।
ରୁକ୍ମିଣୀ ରୁକ୍ମବର୍ଣ୍ଣା ଚ ଭୈମୀ ଭୀମା ସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୬୩ ।
ସତ୍ୟଭାମା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ର୍ଭଦ୍ରା ଜାମ୍ବବତୀ ମହୀ ।
ନନ୍ଦା ଭଦ୍ରମୁଖୀ ରକ୍ତା ବଜୟା ଜୟଦା ଜୟା । ୬୪ ।
ଜୟିନୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ଣ୍ଣା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରନିଭାନନା ।
ଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣା ସୌମ୍ୟଭଦ୍ରା ବସ୍ତିଃ ସଂବେଶକାରଣୀ । ୬୫ ।
ଶକ୍ରବୁଧବୁଦ୍ଧଜନ୍ମା ସିଦ୍ଧିଦା ସିଦ୍ଧିରୂପିଣୀ ।
ଅମୃତାମୃତରୂପା ଚ ଶ୍ରୀମତୀ ଚ ଜନାମୃତା । ୬୬ ।
ନିରାତଙ୍କା ନିରାଲମ୍ବା ନିଷ୍ପ୍ରପଞ୍ଚା ବଶୋଷିଣୀ ।
ନିଷେଧା ସିଦ୍ଧରୂପା ଚ ଗରିଷ୍ଠା ଯୋଷିତାଂ ବରା । ୬୭
ଯଶସ୍ୱିନୀ କୀର୍ତ୍ତିମତୀ ମହାଶୈଳାଗ୍ରବାସିନୀ ।
ଧରା ଧରିତ୍ରୀ ଧରଣୀ ସିନ୍ଧୁର୍ବନ୍ଧୁଃ ସବାନ୍ଧବା । ୬୮ ।
ସମ୍ପତ୍ତିଃ ସମ୍ପଦାଶା ଚ ବିପତ୍ତି ପରମୋଚନୀ ।
ଜନ୍ମପ୍ରବାହହରଣୀ ଜନ୍ମଶୂନ୍ୟନିବନ୍ଧନୀ । ୬୯ ।
ନାଗାଲୟା ନାଗଲୀନା ଜଟାମଣ୍ଡଳଧାରିଣୀ ।
ସୁରଗଙ୍ଗାଜଟାଜୂଟା ଜଟାଧରଶିରସ୍ତଥା । ୭୦ ।
ପଟ୍ଟାମ୍ବରଧରା ବୀରା କବକାବ୍ୟରସପ୍ରିୟା ।
ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରା ପାପହରା ହରଣୀ ହାରଣୀ ହରା । ୭୧ ।

କନକା ଖଳହନ୍ତ୍ରୀ ଚ ବାରୁଣୀ ପାଳକାରିଣୀ ।
ମହାଯୋଗ୍ୟା ମହାନନ୍ଦା ଯୋଗନନ୍ଦା ଯୋଗେଶ୍ୱରୀ । ୮୪ ।
ଉଦ୍ଧାରସ୍ଥିତୀ ସ୍ୱର୍ଗଙ୍ଗା ଉଦ୍ଧାରଣପରା ମତାଃ ।
ଉଦ୍ଧୃତା ଉଦ୍ଧୃତାହାରା ଲୋକୋଦ୍ଧାରଣକାରିଣୀ । ୮୫ ।
ଶଙ୍ଖେଶ୍ୱରୀ ଶଙ୍ଖହସ୍ତା ଶଙ୍ଖଚକ୍ରବଦାରଣୀ ।
ପଶ୍ଚିମାସ୍ୟା ମହାସ୍ରୋତା ପୂର୍ବଦକ୍ଷିଣବାହିନୀ । ୮୬ ।
ପାର୍ବ୍ବଯୋଜନବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣା ପାବନ୍ୟୁତ୍ତରବାହିନୀ ।
ପଦତୋଦ୍ଧାରଣୀ ଦୋଷଘ୍ନିଣୀ ଦୋଷବର୍ଜ୍ଜିତା । ୮୭ ।
ଶରଣ୍ୟା ଶରଣଶ୍ରେଷ୍ଠା ଶ୍ରାଯୁତା ଶ୍ରାଦ୍ଧଦେବତା ।
ସ୍ୱାହା ସ୍ୱଧା ବିରୂପାକ୍ଷୀ ସ୍ୱରୂପାକ୍ଷୀ ଶୁଭାନନା । ୮୮ ।
କୌମୁଦୀ କୁମୁଦାକାରା କୁମୁଦାମ୍ବରଭୂଷଣା ।
ସୌମ୍ୟା ଭବାନୀ ଭୂତସ୍ଥା ଭୀମରୂପା ବରାନନା । ୮୯ ।
ବରାହକାମ୍ୟା ବର୍ହିଷ୍ଠା ବୃହତ୍‌ଶ୍ରୋଣୀ ବଳାହକା ।
କେଶିନୀ କେଶପାଶାଢ୍ୟା ନଭୋମଣ୍ଡଳବାସିନୀ । ୯୦ ।
ମଲ୍ଲିକା ମଲ୍ଲିକାପୁଷ୍ପବର୍ଣ୍ଣା ଲାଙ୍ଗଲଧାରଣୀ ।
ତୁଳସୀଦଳଗନ୍ଧାଢ୍ୟା ତୁଳସୀଦାମଭୂଷଣା । ୯୧ ।
ତୁଳସୀତରୁସଂସ୍ଥା ଚ ତୁଳସୀରସମୋହିନୀ ।
ତୁଳସୀରସସ୍ୱାଦୁପଲ୍ଲଳା ବିଲ୍ୱବାସିନୀ । ୯୨ ।
ବିଲ୍ୱବୃକ୍ଷନିବାସା ଚ ବିଲ୍ୱପତ୍ରଉଦ୍ଭବା ।
ଳରପତ୍ରମାଳାଢ୍ୟା ବୈଲ୍ୱୀ ଶୈବାର୍ବ୍ବଦେହିନୀ । ୯୩ ।
ଅଶୋକା ଶୋକରହିତା ଶୋକଦାବାଗ୍ନିହୁତ୍ୱଳା ।
ଅଶୋକବୃକ୍ଷନିଲୟା ରମ୍ଭା ଶିବକରାମ୍ଭୃତା । ୯୪ ।
ଦାଡିମୀ ଦାଡିମୀବର୍ଣ୍ଣା ଦାଡିମସ୍ତନଶୋଭିତା ।
ଦ୍ରାକ୍ଷୀ କ୍ଷୀରବୃକ୍ଷସ୍ଥା ରକ୍ତିନୀ ରକ୍ତଦନ୍ତିକା । ୯୫ ।

ସଗିଣୀ ସାଗରାର୍ଯ୍ୟା ଚ ମଦା ସାଗରବର୍ଦ୍ଧିନୀ ।
ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୱର୍ଗସନ୍ତୋଷା ସର୍ବସ୍ୱର୍ଗସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୯୬ ।
ତାଳସ୍ୱରୂପିଣୀ ତାନରୂପିଣୀ ତାଧକ୍ଷେଶ୍ୱରୀ ।
ବାଲ୍ମୀକ ବଦନସ୍ଥା ଚ ବେଦ୍ୟା ଦ୍ୱୟନନ୍ତ୍ରରୂପିଣୀ । ୯୭ ।
ମାତା ଉମା ସପତ୍ନୀ ଚ ଧରାଦ୍ୱାରବଲୀ ଶୁଭଃ ।
ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣପତାକା ଚ ଇଷ୍ଟଭୋଗୀ ରମା ଇଳା । ୯୮ ।
ସ୍ୱର୍ଗାଗାରାମୃତଜଳା ଗୃରୁବୀଚିସ୍ତରଙ୍ଗିଣୀ ।
ବ୍ରହ୍ମତାର ବ୍ରହ୍ମଜଳା ଗିରିଦାରଣକାରଣୀ । ୯୯ ।
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭେଦନୀ ଘୋରନାଦନୀ ଘୋରଯୋଗିନୀ ।
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବ୍ୟାପିନୀ ଚୈବ ଗିରିରାଜପ୍ରଭେଦନୀ । ୧୦୦ ।
ଶୁକ୍ଳଧାରାମୟୀ ଦିବ୍ୟଶଙ୍ଖବାଦ୍ୟାନୁସାରିଣୀ ।
ଋଷିସ୍ତୁତ୍ୟା ସୁରସ୍ତୁତ୍ୟା ଗ୍ରହବର୍ଗପ୍ରପୂଜିତା । ୧୦୧ ।
ସୁମେରୁଶୀର୍ଷନିଲୟା ଭଦ୍ରା ସୀତା ମହେଶ୍ୱରୀ ।
ଅମଳାଳକନନ୍ଦା ଚ ଶୈଳସୋପାନଗୃହଣୀ । ୧୦୨ ।
ଲୋକାଶାପୂରଣକରୀ ସର୍ବମାନସଦୋହନୀ ।
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟପାବନୀ ଧନ୍ୟା ପୃଥ୍ୱୀକରଣକାରଣୀ । ୧୦୩ ।
ଧରଣୀ ପାର୍ଥିବୀ ପୃଥ୍ୱୀ ପୃଥୁକୀର୍ତ୍ତି କୀର୍ତ୍ତିମୟୀ ।
ବ୍ରହ୍ମପୁରୀ ଚ ବ୍ରହ୍ମାଣୀ ବ୍ରହ୍ମକନ୍ୟା ବଳାଶ୍ରୟା । ୧୦୪ ।
ବ୍ରହ୍ମରୂପା ବିଷ୍ଣୁରୂପା ଶିବରୂପା ହରିଣ୍ମୟୀ ।
ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶିବାରାଧ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶିବପ୍ରଦା । ୧୦୫ ।
ସପ୍ତକୁଳୋଦ୍ଧାରଣୀ ଚ ସ୍ମରଣାର୍ତ୍ତିବିଜାପିନୀ ।
ଦୁର୍ଗହନ୍ତ୍ରୀ ସୁଖପୂର୍ଣ୍ଣା ସୁଖମୋକ୍ଷସ୍ୱରୂପିଣୀ । ୧୦୬ ।
ଅରୋଗଦାୟିନୀ ରମ୍ୟା ନାନାତାପବିନାଶିନୀ ।
ତାପୋପାରଣଶୀଳା ଚ ତପୋଧାମା କ୍ଷମାପଦା । ୧୦୭ ।

ସର୍ବଦୁଃଖପ୍ରଶମନା ସର୍ବଶୋକବନାଶିନୀ ।
ତାପୋପାରଣଶୀଲା ଚ ତପୋଧାମା ଶମାଧନା । ୧୦୮ ।
ସର୍ବଦୁଃଖପ୍ରଶମନା ସର୍ବଶୋକବନାଶିନୀ ।
ସର୍ବଗ୍ରହହର ସର୍ବସୁଖଦା ସୁଜନସେବତା । ୧୦୯ ।
ସର୍ବପ୍ରାପ୍ତିକୃତ୍ତ୍ମଞ୍ଜ ବାସମାନମହାତପାଃ ।
ସତାନୁର୍ବିସ୍ତନୁ ସ୍ତନ୍ୱୀ ତନୁଧାରଣକାରଣୀ । ୧୧୦ ।
ମହାପାତକଦାବାଗ୍ନିଃ ଶୀତଳା ଶଶଧାରଣୀ ।
ଗେୟା ଜପ୍ୟା ଚିନ୍ତ୍ୟଶୀଳା ଧ୍ୟେୟା ସ୍ମରଣଲକ୍ଷିତା ।୧୧
ଚିଦାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପା ଚ ଜ୍ଞାନରୂପା ଗଣେଶ୍ୱରୀ ।
ଅଗମ୍ୟା ଅଗମସ୍ଥା ଚ ସର୍ବାଗମନିରୂପିତା ।୧୧୨।
ଇଷ୍ଟଦେବୀ ମହାଦେବୀ ଦେବନାୟ୍ୟା ଧବସ୍ଥିତା ।
ଦଣ୍ଡବନଗୃହସ୍ଥା ଚ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟରୂପିଣୀ । ୧୧୩ ।
ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣତା ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟସଂସ୍ତୁତା ।
ଶଙ୍କରାଭରଣୋପେତା ସଦା ଶଙ୍କରଭୂଷଣା । ୧୧୪ ।
ଶଙ୍କରାଚରଣଶୀଳା ଚ ଶଙ୍କ୍ୟା ଚ ଶଙ୍କବୋଧନୀ ।
ଶିବସ୍ତୋତ୍ରା ଶମ୍ଭୁମୁଖୀ ଗୌରୀ ଗଗନବାହନୀ । ୧୧୫ ।
ଦୁର୍ଗମା ଦୁର୍ଗମାଗୋପ୍ୟା ଗୋପିନୀ ଗୋପବଲ୍ଲଭା ।
ଗୋମତୀ ଗୋପକନ୍ୟା ଚ ଯଶୋଦାନନ୍ଦନନ୍ଦନୀ । ୧୧୬
କୃଷ୍ଣାନୁଜା କଂସହନ୍ତ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମବାଞ୍ଚମୋଚନୀ ।
ଶାପସଂମୋଚନୀ ଲଙ୍କା ଲଙ୍କେଶୀ ଚ ବିଭୀଷଣା । ୧୧୭ ।
ବିଭୀଷା ଭୂଷଣୀ ଭୂଷା ହାରକଲରନୂତ୍ରମା ।
ତୀର୍ଥସ୍ତୁତା ମହାତୀର୍ଥା ତୀର୍ଥକନ୍ୟା ତୀର୍ଥପ୍ରସୂଃ । ୧୧୮ ।
କନ୍ୟା କଲ୍ପଲତା କେଳିଃ କଲ୍ୟାଣୀ କଲ୍ପବାସିନୀ ।
କଲକଲ୍ମଷସଂହନ୍ତ୍ରୀ କାଲକାନନବାସିନୀ । ୧୧୯ ।

କାଳସେବ୍ୟା କାଳମୟୀ କାଳିକା କାଳିକୋତ୍ତମା ।
କାମଦା କାରଣାଖ୍ୟା ଚ କାମିନୀ କାର୍ତ୍ତିଧାରିଣୀ । ୧୨୦ ।
କେକାମୁଖୀ କେକରାକ୍ଷୀ କୁରଙ୍ଗନୟନୀ କଳିଃ ।
କଜ୍ଜଳାକ୍ଷୀ କାନ୍ତିରୂପା କାମାଖ୍ୟା କେଶରସ୍ଥିତା । ୧୨୧ ।
ଖଡ୍ଗୀ ଖଳପ୍ରାଣହର ଖର୍ବ୍ବତ୍ସ୍ରୋତା ଘନୋପମା ।
ଖର୍ବ୍ବାକ୍ଷଦୋଷହରଣୀ ଖୁର୍ଣ୍ଣ୍ୟନ୍ତ ଜଗତ୍ରୟଂ । ୧୨୨ ।
ଘୋରମୃତ୍ୟୋପମକଳା ଘର୍ଘର ଘରଘୋଷିଣୀ ।
ଘୋର ଘୋରତର ଘୂର୍ଣ୍ଣା ଘୋଷା ଘର୍ଘରନାଦନୀ । ୧୨୩ ।
ଘୋଷରାଜୀ ଘୋଷକନ୍ୟା ଘୋଷଣୀୟା ଘନାଳୟା ।
ଘଣ୍ଟଘର୍ଘରଘଣ୍ଟା ଚ ଘଣ୍ଟାସ୍ତ୍ର ଘଣ୍ଟବାରଣୀ । ୧୨୪ ।
ଙଣ୍ଡ୍ରା ଙକାରଣୀ ଙେଶୀ ଙକାରବର୍ଣ୍ଣସଂସ୍ଥ୍ୟା ।
ଚକୋରନୟନା ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଚମରଧାରଣୀ । ୧୨୫ ।
ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଶୁକ୍ଳସଲ୍ଲଲା ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳବାସିନୀ ।
ଚେତ୍ରାଚବାସିନୀ ଚର୍ଯ୍ୟା ଚର୍ମ୍ମରା ଚର୍ମବାସିନୀ । ୧୨୬ ।
ଚର୍ମହସ୍ତା ଚର୍ମମୁଖୀ ଚୂଡ଼କହସ୍ତଶୋଭିତା ।
ଛବିତା ଛବନଳୟା ଛବଗ୍ରମବଶୋଭିତା: । ୧୨୭ ।
ଛବିତା ଛଦ୍ମସଂହର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଛବବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପିଣୀ ।
ଛାୟା ଚ ଛଳଶୂନ୍ୟା ଚ ଛଳୟନ୍ତ୍ରୀ ଛଳାନ୍ୱିତା । ୧୨୮ ।
ଛିନ୍ନମସ୍ତା ଛଳଧର୍ମା ଛକର୍ଣ୍ଣା ଛୁରିତଚ୍ଛବିଃ ।
ଜାମୃତବାହିନୀ ଜିହ୍ୱା ଜବାକୁସୁମସୁନ୍ଦରୀ । ୧୨୯ ।
ଜରାଶୂନ୍ୟା ଜବାକୁନ୍ତଳା ଜବନୀ ଜବନେଶ୍ୱରୀ ।
ଜଗନ୍ମୟୀ ଜ୍ୟୋତିରୂପା ଜନାର୍ଦ୍ଦନମନୋରମା । ୧୩୦ ।
ଝଂକାରକାରିଣୀ ଝର୍ଝ୍ଝା ଝର୍ଝ୍ଝରୀ ବାଦ୍ୟବାଦନୀ ।
ଝନନ୍ନୂପୁରସଂଶବ୍ଦା ଝରବ୍ରହ୍ମଝରାଝର । ୧୩୧ ।

ଞକାରେଶୀ ଞକାରସ୍ଥା ଞବର୍ଣ୍ଣମଧ୍ୟନାମିକା ।
ଟଙ୍କାରକାରଣୀ ଟଙ୍କଧାରଣୀ ଟଙ୍କଘଟନୀ । ୧୩୨ ।
ଠାକୁରଣୀ ଠ ଦ୍ୱୟୋଣୀ ଠାକ୍‌କାରି ଠାକୁରପ୍ରିୟା ।
ଡାମରୀ ଡମରାଧୀଶା ଡାମରେଶୀ ଶିରଃ ସ୍ଥିତା । ୧୩୩ ।
ଡମରୁଧ୍ୱନନୃତ୍ୟନ୍ତୀ ଡାକନୀ ଭୟହାରଣୀ ।
ଡୀନାଡମ୍ବିନୀ ଡଣ୍ଡୀଚ ଡଣ୍ଡୀଧ୍ୱନସଦାପ୍ରିୟା । ୧୩୪ ।
ଢକ୍କାରବା ଚ ଢକ୍କାସା ଢକ୍କାବାଦନଭୂଷଣା ।
ଣକାରବର୍ଣ୍ଣଧରଣୀ ଣକାରା ଯାନଭୂଷିଣୀ । ୧୩୫ ।
ଢୃଣସ୍ଥା ଙବ୍ରପାପଘ୍ନୀ ଙବ୍ରତରଣିମଣ୍ଡନୀ ।
ତୁଷାରକରତୁଲ୍ୟାସ୍ୟା ତୁଷାରକରବାସିନୀ । ୧୩୬ ।
ଥକାରାକ୍ଷା ଥବର୍ଣ୍ଣସ୍ଥା ଦନ୍ତଶୂକବଭୂଷଣା ।
ଦନ୍ତଜିହ୍ୱା ଦର୍ପବତୀ ଧନାରୂପା ଧନେଶ୍ୱରୀ । ୧୩୭ ।
ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର୍ଦୂରଗମ୍ୟା ଦ୍ରୁତଗତ୍ୱୀ ଦ୍ରବଦ୍ରବା ।
ନୀରକ୍ତାକ୍ଷୀ ନୀରରୂପା ନିଷ୍କଳା ନିର୍ବୃତ୍ତିପ୍ରିୟା । ୧୩୮ ।
ପାତପରାୟଣା ପଦ୍ମା ପାରାୟଣପରାୟଣା ।
ପାବନୀ ଚ ପଣ୍ଡିତା ଚ ପଣ୍ଡା ପଣ୍ଡିତମୋହିତା । ୧୩୯ ।
ପରା ପର୍ବତା ପୁଣ୍ୟାଖ୍ୟା ପାଳକା ପୀଠବାସିନୀ ।
ଫୁତ୍କାରଦୂରଦୁର୍ବୃତ୍ତା ଫୀଣଯୁକ୍ତି ଫଣାକ୍ଷସ୍ଥା । ୧୪୦ ।
ଫେଣିକା ଫେଣଦଣନା ଫେଣା ଫେଣବଦ୍ଧ ଫଣା ।
ଫେତ୍କାରିଣୀ ଫଣାଧାରା ଫଣିଲୋକନିବାସିନୀ । ୧୪୧ ।
ଫଣିଭୂଷାଳୟା ଫୁଲ୍ଲା ଫୁଲ୍ଲାରବିନ୍ଦଲୋଚନା ।
ବେଣୀଧରା ବଳବତୀ ବେଗବତୀ ବଳାଧରା । ୧୪୨ ।
ବନ୍ଧୁରବନ୍ଧ୍ୟା ବୀରା ଚ ବଳବନ୍ଦ୍ୟା ବଳାଶ୍ରୟା ।
ଭୀମରଜୀ ଭୀମପତ୍ନୀ ଭବଶୀର୍ଷକୃତାଳୟା । ୧୪୩ ।

ଭାସ୍ୱରା ଭାସ୍ୱରଧରା ଭୂଷା ଭାସ୍ୱରବାଦ୍ଦନୀ ।
ଭଦ୍ରଙ୍କରୀ ଭସ୍ମଧରା ଭୂଷଣା ଭୂମିଭେଦନୀ । ୧୪୪ ।

ଭଗଭାଗ୍ୟବତୀ ଭବ୍ୟା ଭବଦୁଃଖନିବାରଣୀ ।
ଭେରୁଣ୍ଡା ଭେରୁଣ୍ଡଗମା ଭଦ୍ରକାଳୀ ଭବସ୍ଥିତା । ୧୪୫ ।
ମନୋରମା ମନୋଜ୍ଞା ଚ ମୃଡା ମୋକ୍ଷା ମହାମତିଃ ।
ମତିଦାତ୍ରୀ ମତିଧରା ମଠସ୍ଥା ମୋକ୍ଷରୂପିଣୀ । ୧୪୬ ।

ଯମପୂଜ୍ୟା ଯନ୍ତ୍ରରୂପା ଯନ୍ତ୍ରମାନୀ ଯମପ୍ରିୟା ।
ଯମଦଣ୍ଡସ୍ୱରୂପା ଚ ଯମଦଣ୍ଡଧରା ଯତିଃ । ୧୪୭ ।
ରକ୍ଷିକା ରାତ୍ରିରୂପା ଚ ରମଣୀୟା ରମା ରତିଃ ।
ଲଯ୍ୟାକ୍ଷୀ ଲେଶରୂପା ଚ ଲେଶନାମ୍ନୀ ଲୟପ୍ରଦା । ୧୪୮ ।
ବବ୍ଧବା ବଶ୍ୟହସ୍ତା ଚ ବଶିଷ୍ଠା ବେଶଧାରିଣୀ ।
ଶ୍ୟାମରୂପା ଶରଚ୍ଛନ୍ୟା ଶାରଦୀ ଶରଣାଶ୍ରିତା । ୧୪୯ ।
ଶ୍ରୁତିଗମ୍ୟା ଶ୍ରୁତିସ୍ତୁତ୍ୟା ଶ୍ରାନ୍ତୃଣୀ ଷରଣପ୍ରଦା ।
ଷଷ୍ଠୀ ଷଟ୍‌କୋଣନିଲୟା ଷଟ୍‌କର୍ମପରସେବିତା । ୧୫୦ ।
ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ସତଂବାଦନୀ ସାନନ୍ଦା ସୁଖରୂପିଣୀ ।
ହରକନ୍ୟା ହରଜନନ୍ୟା ହରଦୁର୍ଗା ହସୀସ୍ୱରୀ । ୧୫୧ ।

କ୍ଷେମଙ୍କରୀ କ୍ଷେମରୂପା ସୁରଧାବ୍ରମ୍ଭଶୋଷିଣୀ ।
ଅଳକା ଇନ୍ଦ୍ରାୟୀ ଈଶା ଉମା ଊଷା ଋବର୍ଣ୍ଣିକା । ୧୫୨ ।
ଋସ୍ୱରୂପା ଌକାରସ୍ଥା ଌନାରୀ ଏଷିତା ତଥା ।
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଦାୟିନୀ ଓଙ୍କାରିଣୀ ଔଙ୍କାରରୂପିଣୀ । ୧୫୩ ।
ଅଙ୍କାନ୍ତଶୂନ୍ୟାଙ୍କଧରା ଅପର୍ଣ୍ଣା ଅସ୍ତ୍ରଧାରିଣୀ ।
ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣମୟୀ ବର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମରୂପାଖିଳାତ୍ମିକା । ୧୫୪ ।
ପ୍ରପନ୍ନା ଶୁକ୍ଳଦଶନା ପରମାର୍ଥା ପୁରାତନୀ ।
ଏତନ୍ନାମପଦ୍ମାଣି ବିଜ୍ଞାନେ ପ୍ରଯୁତାଃ ଶୁଭାଃ । ୧୫୫ ।

ଭକ୍ତ୍ୟା ପଠେଦ୍ୟଃ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବପାପୈର୍ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ପରୟା ନାରୀ ପଠେଦ୍ବା ଶୃଣୁୟାଦ୍ୟଦି । ୧୫
ସୁଭଗା ପୁତ୍ରସମ୍ପନ୍ନା ଧନଧାନ୍ୟସମନ୍ୱିତା ।
ବିପ୍ରୋବା କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟଃ ଶୂଦ୍ରଃ ପଠତି ଭକ୍ତିତଃ । ୧୫
ଅଥବା ଶୃଣୁତେ ପ୍ରେମ୍ଣା ସର୍ବକାମାର୍ଥମାପ୍ନୁୟାତ୍ ।
ମାରୀଭୟଂ ରାଜଭୟଂ ତଥା ଚୌରାଗ୍ନିତୋ ଭୟଂ । ୧୫
ନିବାରୟତି ତେଷାଂ ବୈ ଗଙ୍ଗାନାମସହସ୍ରକଂ ।
ଅମାବାସ୍ୟାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାୟାମଥବା ହରିବାସରେ । ୧୫୯ ।
ସଂକ୍ରାନ୍ତ୍ୟାଂ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିବସେ ସମାଧିସ୍ତୋତ୍ରଜପେନ୍ନରଃ ।
ତସ୍ୟ ପୁଣ୍ୟଫଳଂ କିଞ୍ଚିଦ୍ବକ୍ତୁମର୍ହାମି ନୈବ ଚ । ୧୬୦

ଇତି ବୃହଦ୍ଧର୍ମ୍ମପୁରାଣୋକ୍ତ ଗଙ୍ଗାନାମ ସହସ୍ରଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

